

Адыгэ Республикэм и Лышхъхэ и Указ

2013-рэ илъэсым наукэм, литературэм,
искусствэм альэныкхъоклэ Адыгэ
Республикэм и Къэралыгъо
шухафтынхэр афэгъэшъошэгъэнхэм
ехылагъ

Наукэм, литературэм, искусствэм альэныкхъоклэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шухафтынхэр афэгъэшъошэгъэнхэмклэ Адыгэ Республикэм и Лышхъхэ дэжъ цызэхэщэгъэ Комиссием ипред-
ложениехэм сызахэплъэ нэуж унашъо сэшъы:

1. 2013-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шухафтын афэгъэшъошэгъэнхэм:

1) **наукэм ыльэныкхъоклэ** — тарихъ шэныгъэхэм-
клэ докторэу, профессорэу, Адыгэ Республикэм
икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Гуманитар
ушэтынхэм апыл Адыгэ республикэ институт-
тэу Т.М. Кіэрашэм ыцлэклэ щытым» тарихъымклэ
иотдел инаучнэ йофышлэ шхъафэу **Бэджэнэ Му-
рат Безрыкыо ыкъом** монографияеу «Северный
Кавказ в мировой геополитике» зыфилорэм пае;

2) **литературэм ыльэныкхъоклэ** — тхаклоу **Цуекыо
Юныс Хьарунэ ыкъом** тхылъэу «Кинжал танцора»
зыфилорэм пае;

3) **искусствэм ыльэныкхъоклэ** — Адыгэ Рес-
публикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ
Республикэм и Къэралыгъо филармоние» игене-
ральнэ директорэу, ихудожественнэ пашэу, кон-
церт программэр зэхэзыгъэуцагъэу, режиссе-
рэу **Хьот Заур Цыклубые ыкъом**; урыс мэкъэмэ
Іэмэ-псымэхэмклэ ансамблэу «Отрада» зыфилорэм
ихудожественнэ пашэу, мэкъэмэ произведение-
хэм яаранжировщикэу, дирижерэу **Михайлов Гри-
горий Константин ыкъом**; Адыгэ Республикэм
икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ Рес-
публикэм и Къэралыгъо филармоние» иорэдылоу
Нэхэ Тэмар Рэщыдэ ыпхъум концерт программэу
«Я лечу над Россией» зыфилорэм пае.

2. Зыклетхэхэр мафэм щегъэжьагъэу мы Указым
кыуачлэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхэу
ТХЪАКІУШЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 1, 2013-рэ илъэс
N 126

АР-м и Лышхъхэу Тхъа-
кІушынэ Аслъан Федераль-
нэ къэралыгъо унитарнэ
предприятиеу «Урысыем
ителерадиокъэтынхэм
ясеть» зыфилорэм икъута-
мэу, телерадиокъэтынхэр
кыызшатІупщыхэрэ Гупчэу
Мыекъуапэ дэтым тыгъуасэ
щылагъ. Пстэумэ апэу ащ
Гупчэм амалышлоу илэхэм
защигъэгъозагъ, оборудо-
ваниеу агъэфедэрэр кы-
рагъэлъэгъугъ, щыклагъэу
джыри ялэхэм акІэупчлагъ.
Нэужым АР-м и Лышхъхэ
цифровой шыкІэм тетэу
кыызэратыщтхэ передатчи-
кыр ытІупщыгъ.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Апэрэ передатчикыр ытІупщыгъ

— ЩыІэныгъэм клэу кыыздыхырэр
бэ, цифровой шыкІэри ахэм зэу
ащыщ, — кыІуагъ ащ. — Чыплэ
пстэуми мы шыкІэм цыкІу-цыкІоу
шатэхъэх, тэри ахэм ауж зыкы-
дгъэнагъэп. Республикэм щыпсэу-
хэрэр телевидением ыкІи радиом
якъэтынхэм къабзэу, зэхэугуфы-
кІыгъэу яплъынхэ, ядэлунхэ амал
ялэнэу тыфай. Унагъо пэлчъ хэ-

зыгъэ имылэу ар альылэсэу, агъэ-
федэн альэкІы зыхъукІэ, мышкІэ
гухэлъэу тІлэгъэ пстэури кыддэхъу-
гъэу тІытэн тІлэкІыщт.

Гупчэм ипашэу Константин Ви-
ноградовым кыызэриуагъэмклэ, рес-
публикэм исым ипроцент 99,52-мэ
альагъэлэсынэу амал ялэ хъугъэ.
Пстэумклі ащ пэлухагъэр сомэ
миллион 54-рэ мэхъу, ащ щыщэу

миллион 12-р республикэм кытІуп-
щыгъ. Непэ апэрэ передатчикэу
атІупщыгъэм сомэ миллион 16 ыуас,
зэкІэмклі 3 ящыклагъ. Джыри мы
илъэсыр имыкІызэ зы агъэуцущт,
ящэнэрэр кыхъащт илъэсым атІуп-
щыщт. Джащ фэдэу Адыгеим ис-
хэр зэплъынхэ альэкІыщт канал-
хэр 30-м нагъэсынхэу ыуж итых.

ХЪУТ Нэфсэт.

ДУНЭ СЕМИНАР

Адыгэ къуаеи идэгъугъэ кыщыкІэрэп

Къое шъабэхэм якъыдэгъэкІынкІэ технологиеу
агъэфедэхэрэр нахъышІу шыгъэнхэм фэгъэ-
хъыгъэ Дунэ семинар чъэпыогъу мазэм иапэ-
рэ мэфищ, и 1-м кыщыублагъэу и 3-м нэс,
Адыгеим щыкІуагъ. Ащ кІэщакІо фэхъугъэх
общественнэ организациеу щэм ыкІи ащ хэ-
шыкІыгъэ гъомылапхъэхэм адэлажьэхэрэм я
Ассоциациерэ АР-м мэкъумэщ хъызмэтымклэ
и Министерствэрэ. Семинарым ІэкІыб къэрал-
хэм, Ирландием, Украинэм ыкІи Таджикистан,

Урысыем и субъектхэу Татарстан, Удмуртием,
Дагъыстан, Ярославскэ, Самарскэ, Свердлов-
скэ, Новосибирскэ хэкүхэм, нэмыкІхэм япред-
приятиехэу щэм хэшлыкІыгъэ гъомылэпхъэ зэ-
фэшхъафхэм якъыдэгъэкІын дэлажьэхэрэм
яллыкІохэр, апшъэрэ еджаплэу мыш епхыгъэ
сэнэхъат къэзытыхэрэм, научнэ институтхэм
яшІэныгъэлэжьхэр хэлэжьагъэх. Пстэумклі нэб-
гырэ 80-м ехъу къекІолэгъагъ.

(ІкІлэх я 3-рэ н. ит).

2014-рэ илъэсым иапэрэ мэзи
гъэзеткІэтхэгъур едгъэжьагъ!

«Адыгэ макъэм» иныбджэгъу лъаплэхэр!

Чъэпыогъум и 8-м кыщегъэжьагъэу и 18-м нэс фэгъэкІотэныгъэ зилэ кІэтхэгъур
кІошт. Мы уахътэм кыкІоцІ гъэзет кІэтхапкІэр кыелыхыщт.

Тхъамафэм 5 кыдэкІырэ гъэзетхэу 52161-рэ индекс зилэм — сомэ 330-кІэ;
52162-рэ индекс зилэм — сомэ 316-кІэ;

Бэрэскэшхо мафэм кыдэкІырэ гъэзетэу 14289-рэ индекс зилэм — соми
117-кІэ шъуакІэтхэн шъульэкІыщт.

Ныбджэгъу лъаплэхэр!

Мы мэфишІыр кыызфэжъугъэфед — шъукІатх лъэпкъ гъэзетым!

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

Шытхъуцлэу «Адыгэ Республикэм народнэ гъэсэнэгъэмкӀэ изаслуженнэ лӀфышӀ» зыфилорэр афэгъэшъошэгъэным ехъыллагъ

Гъэсэнэгъэм ихэахъонгъэ ялахъ зэрэхашыхъэрэм ыкӀи гутыннгъэ фырялэу лӀф зэрэшлэрэм апае шытхъуцлэу «Адыгэ Республикэм народнэ гъэсэнэгъэмкӀэ изаслуженнэ лӀфышӀ» зыфилорэр афэгъэшъошэгъэнэу:

АкӀэгъу Сафьет Махъмудэ ыпхъум — муниципальнэ бюджет учреждениеу «Гурыт еджаплэу N 1-р» зыфилоу Тэхъутэмыкъое районым итым икӀэлэгъадж;

ГъукӀэлӀ Аминэт Якъубэ ыпхъум — муниципальнэ бюджет учреждениеу «Гурыт еджаплэу N 5-р» зыфилоу Тэхъутэмыкъое районым итым икӀэлэгъадж;

Джамырзэ Азидэ Хысэ ыпхъум — муниципальнэ бюджет учреждениеу «Хъ.Я. Бэрэтарым ыцӀэкӀэ шыт гурыт еджаплэу N 2-р» зыфилоу Адыгэкъалэ дэтым икӀэлэгъадж;

Литвинова Аннетэ Хъамедэ ыпхъум — муниципальнэ бюджет учреждениеу «Лицееу N 8-р» зыфилоу къалэу Мыекъуапэ дэтым идиректор игуадз;

Пахомова Ольгэ Иван ыпхъум — муниципальнэ бюджет учреждениеу «Гурыт еджаплэу N 1-р» зыфилоу Джэджэ районым итым икӀэлэгъадж;

ХъаткӀо Санет Хъалимэ ыпхъум — муниципальнэ бюджет учреждениеу «Социальнэ ыкӀи информационнэ технологиэкӀэ лицееу N 34-р» зыфилоу къалэу Мыекъуапэ дэтым икӀэлэгъадж;

Хъушт Сарэ Мэджыдэ ыпхъум — муниципальнэ бюджет учреждениеу «И.Хъ. Бароним ыцӀэкӀэ шыт гурыт еджаплэу N 8-р» зыфилоу Тэхъутэмыкъое районым итым икӀэлэгъадж.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКӀУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 1, 2013-рэ илъэс
N 127

НыбжыкӀэхэр зэнэкӀокъух

Республикэм икӀэлэеджакӀохэр зыхэлэжьэхэрэ республикэ дзэ-спорт зэнэкӀокъоу «Зарница» зыфилорэр чъэпыогъум и 1-м аублагъ. Мэфищым къыклоцӀ командэ 12-р Мыекъуапэ ичыплэу «Лысая поляна» зыцӀэм шызэнэкӀокъуштых. КӀэлэеджэ-кӀуи 120-рэ фэдизмэ физическэ ухъазырынгъэу ялэр къагъэ-лъагъо.

Адыгэ Республикэм ныбжыкӀэ лӀфхэмкӀэ и Комитет, «НыбжыкӀэ дзэ-патриотическэ объединениеу «ЗыкӀыныгъ» зыфилорэр, Урысыем ошӀэ-дэмышӀэ лӀфхэмкӀэ и Министерствэ игъэорышӀаплэу республикэм шылэр, Адыгеим идзэ комиссариат лӀф-тхъабзэм кӀэщакӀо фэхъугъэх.

БлэкӀыгъэ илъэсхэм ялытыгъэмэ, республикэм ит муниципальнэ образованиехэм къарыкӀыгъэ кӀэлэеджакӀохэм ямызакъоу, къэзэкъ обществэхэм ыкӀи дзэ-патриотическэ клубхэм ялыкӀохэр мыгъэрэ зэнэкӀокъум хэлажьэх.

Илъэс къэс дзэ-спорт зэнэ-

къокъоу «Зарница» зыфилорэм къекӀуалӀэхэрэм япчъагъэ хэхъо. КӀэлэеджакӀохэр дзэ къулыкӀум кӀохэмэ къащыфэфедежьыщт лъэныкъуабэхэр мы лӀф-тхъабзэм къыдыхэлъытагъэх. ЗэнэкӀокъур оклофэ ныбжыкӀэхэр палаткэхэм арылӀыгъэх.

Хабзэ зэрэхъугъэу, зэнэкӀокъур хылыагъэ, ау гъэшлэгъо-ныгъэ. лӀф-тхъабзэр едзыгъо-едзыгъоу зэтеуыгъагъ. Къэу-гупшысыгъэ пӀым текӀонхэу, ащ игухэлъхэр къыдамыгъэхъунхэу ары апэрэ пшъэрылъэу ныбжыкӀэхэм ялагъэр. Медицинэм ылъэныкъокӀи кӀэлэеджакӀохэр зэнэкӀокъугъэх. Шъобж зыте-щагъэ хъугъэм лӀпылӀэгъу зэрэ-фэхъухэрэр ныбжыкӀэхэм къа-гъэлъэгъуагъ. ОшӀэ-дэмышӀэ лӀф-къэхъумэ, ежъхэри ягъусэхэ-ри къызэраухъумэщтхэ шыкӀэ-хэмкӀэ, цырыонимкӀэ ухъазы-рынгъэу алӀкӀэлымкӀэ нэужым ахэм заушэтыжыгъ.

Непэ зэнэкӀокъум изэфэхьы-сыжъхэр къэнэфэщтых. ТекӀонгъэ къыдэзыхыгъэмэ шлухъафтын лӀаплэхэр афагъэшъошэщтых.

ПІАТІЫКӀО Анет.

200-м ехъу хэхъагъ

ІэкӀыб къэралхэм ащылэ апшъэрэ еджаплэхэу зидипломхэр Урысыем шыбгъэфеде-н уфитхэм яспискэ УФ-м и Правительствэ ыштагъ. Ащ хэхъа-гъэх дунаимкӀэ къэралыгъо 23-мэ ащылэ апшъэрэ еджэплэ 200-м ехъур. Ахэм ащыщых Австралийскэ, Венскэ, Йоркскэ, Кембриджскэ, Гамбургскэ университетхэр ыкӀи нэмыкӀ апшъэрэ еджаплэхэу анахъ дэ-гъухэм (топ-300-м) ахахъэхэ-рэр. Къэлогъэн фае, дипломхэм ягъэфеде-нкӀэ Урысыем

зэзэгъыныгъэ зыдымышыгъэ къэралыгъохэр арых мы спис-кэм хэфагъэхэр.

Пэшорыгъэшъэу зэрагъэнафэ-рэмкӀэ, мыщ фэдэ екӀоплакӀэхэм яшлуагъэкӀэ ІэкӀыб къэралхэм гъэсэнэгъэмкӀэ ясистемэ шы-лэжьэрэ кӀэлэгъэдджэхэр Уры-сыем нахъыбэу къаӀохэзэ ашыщт, апшъэрэ гъэсэнэгъэр зэзыгъэгъоты зышӀоигъо ныб-жыкӀэхэм лӀпылӀэгъу афэхъунхэ амал шылэщт.

АР-м ипрокуратурэ ипресс-къулыкӀу

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр гухэ-кӀышхо шыхъоу фэтхъаусыхэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу Гетманов Андрей Леонид ыкъом янэ зэрэщымылэжыым фэшӀ.

ЯлофшӀэн уасэ фашыгъ

Къэлэ округхэм ыкӀи муниципальнэ районхэм ащылэ чыплэ зыгъэорышӀэжыын къулыкӀухэм ялофшӀэн шуагъэу къытырэм уасэ фашыгъэным фэгъэззэгъэ межведомственнэ комиссием илӀгъэ зэхэсыгъор зэ-рищагъ Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпӀыл Мурат. Ащ хэлэжьагъэх АР-м и Правитель-ствэ и Тхъаматэ игуадзэу Наталья Широковар, мини-стрэхэу Лыхъэс Махъмуд, Мэрэтыкъо Рустем, Осмэн Альберт, муниципальнэ гъэпсыкӀэ зилэ къэлэ ыкӀи район администрациехэм япашэхэр, нэмыкӀхэри.

Чыплэ зыгъэорышӀэжыын къулыкӀухэм 2012-рэ илъэсым лӀфэу ашлагъэм уасэу фашы-гъэм, зэфэхьысыжъэу ащ фэ-хъугъэхэм, тапӀкӀэ пшъэрылъэу зыфагъэуцужыхэрэм афэгъэ-хыгъагъ лӀфыгъо шъхъалэу ки-зэрэугоигъэхэр зытегушылагъэ-хэр. Мыщ епхыгъэу къэгущылагъ межведомственнэ комиссием исекретарэу, АР-м чыплэ зы-гъэорышӀэжыын къулыкӀухэмкӀэ и Комитет ипашэ игуадзэу Д. Долэр. Ащ къызэрылуа-гъэмкӀэ, къэлэ округхэм ыкӀи муниципальнэ районхэм ялоф-шӀэн шуагъэу къытыгъэр гъэ-унэфыгъэным пӀэ лъэныкъо 40 фэди-зкӀэ ахэр ау-плъэкӀу-гъэх. Анахъэу аналэ зытырагъэ-тыгъэр чыплэ зыгъэорышӀэ-жыын къулыкӀухэм япшъэрыл-

хэр зэрагъэцакӀэрэм цыфхэм уасэу фашырэр ары. Джащ фэдэу унашъоу шылэм диштэу, 2014-рэ илъэсым шылэ мазэм и 1-м къыщегъэжьагъэу муни-ципальнэ образованиехэм япа-щэхэм ялофшӀэн шуагъэу къы-тырэм уасэ фашыгъэ ашыщт.

2012-рэ илъэсым изэфэхьы-сыжъхэм къызэрагъэлъэгъуа-гъэу, анахъ чанэу лӀф зы-шлагъэхэм ягугъу зэхэсыгъом къыщашыгъ. Апэрэ чыплӀэр зыубытыгъэр Кошхъэблэ рай-оныр ары, ятӀонэрэ хъугъэ Тэхъутэмыкъое районыр, ящэ-нэрэ чыплӀэр фагъэшъошагъ Теуцожь районым. КъумпӀыл Мурат къызэрылуагъэмкӀэ, Ады-геим и Лышъхъэу ТхъакӀушы-нэ Аслъан иунашъокӀэ хагъэу-нэ-фыкӀырэ чыплӀэхэр къыдэзы-

хыгъэхэм сомэ миллиони 5 хъу-рэ ахъщэ шлухъафтыныр аты-рагощагъ. Кошхъэблэ районым — сомэ миллиони 2,5-рэ, Тэ-хъутэмыкъуае — сомэ мил-лион 1,5-рэ, Теуцожь районым — сомэ миллион. Зипшъэрыл-хэр шытхъу хэлъэу зыгъэцэ-кӀэрэ муниципалитетхэм, чыплэ зыгъэорышӀэжыын къулыкӀу-хэм зэрафэразэр, адрэхэри ахэм акӀырыплӀыхъэзэ якъэгъэ-лъэгъонхэм ахагъэхъон зэрэ-фаер республикэм и Премьер-министрэ къылуагъ. Джащ фэ-дэу министерствэхэм, муни-ципальнэ образованиехэм ыкӀи «Росстатим» къатырэ пчъагъэ-хэр зэтемыфэхэу къызэрэхэ-кӀырэр тапӀкӀэ дэгъэзыжыгъэн зэрэфаем къызэрэугоигъэхэм аналэ тыраригъэдзагъ.

Адыгеим ичыплэ зыгъэоры-шӀэжыын къулыкӀухэм ялофшӀэн шуагъэу къытырэм хэгъэхъо-гъэным пӀэ структурэ зэфэшъ-хъафхэм язэдэлэжьэн гъэпы-тэгъэныр, ащкӀэ нэбгырэ пӀпчъ къытефэрэр ыгъэцэкӀэныр пшъэрыл шъхъалэу зэрэщытхэр КъумпӀыл Мурат зэхэсыгъом икӀэху къылуагъ. Зытегушылэ-гъэхэ лӀфыгъом епхыгъэу унэ-шъо гъэнэфагъэхэри къызэрэ-угоигъэхэм ашыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

ФЕСТИВАЛЬ-ЗЭНЭКЪОКЪОУ «АДЫГЭ ПШЪАШЪЭР»

Анахъ дахэр къыхахыщт

Шыгъу пӀастэр апагъохы.

Адыгэ Республикэм и Къэ-ралыгъо филармоние шыкӀорэ фестивалым хъакӀэу къырагъэ-блэгъагъэхэм шыгъу-пӀастэр апа-гъохыгъ. Адыгэ оредышъоу жын-чырэм диштэу ныбжыкӀэхэм тишъуашэхэр ашыгъэу къашъо-хэр къашыгъэх. Адыгэ Респу-бликэм культурэмкӀэ иминист-рэ игуадзэу ШъэуапцӀэкӀо Ами-нэт, зэхэцӀэкӀо купым хэтэу Къу-лэ Амэрбий, культурэм ило-фышӀэхэр зэхэхэм хэлажьэ-хэрэм афэгъушлуагъэх. Фестивалэу «Адыгэ пшъашъэм» илъэс къэс нахъ зырагъэушъомбгъу зэ-рашӀоигъор къалуагъ.

Адыгэ къэралыгъо универси-тетым шӀэныгъэ-гъэцэкӀэн кон-ференциеу шызэхашагъэр не-пэрэ адыгэ ныбжыкӀэр шӀум, дэхагъэм фӀэпугъэнхэм, тызы-гъэгумэкӀырэ лӀфыгъохэм афэгъэ-хыгъагъ. Гуманитар ушэтын-хэмкӀэ Адыгэ республикэ ин-ститутым ипашэу Бырсыр Ба-тырбий зэхэхэр зерищагъ.

Федеральнэ уплӀэкӀокӀо шъхъалэу Адыгеим шылэ Лылу-жъу Адам, АР-м культурэмкӀэ ими-нистрэу Къулэ Мыхъамэт, ащ игуадзэу ШъэуапцӀэкӀо Аминэт, АР-м гъэсэнэгъэмрэ шӀэны-гъэмрэкӀэ и Министерствэ ило-фышӀэхэр, къош республикэхэм ялыкӀохэр, общественнэ дви-жениехэм ахэтхэр, нэмыкӀхэри хэлэжьагъэх. «Іэнэ хъураери» гъэшлэгъонэу кӀуагъэ.

Шъхъэлэхъо Абу, Бэгъушъэ Адам, Нэгъой Яшар, КӀыргъ Асхъад, Бырсыр Батырбий, Мэстэфэ Вячеслав, УнэрэкӀо Рай, Жыплэ Анатолий, ПшыкӀэнэ Майе, Нэгъой Яшар ишъхъэгъу-сэу Светлан, нэмыкӀхэри къы-шыгушылагъэх. Адыгэ пшъашъэм-рэ адыгэ шуашэмрэ ядэхагъэ фэгъэхьыгъэ къэгъэлъэгъоныр гъэшлэгъоныгъэ. Шысэ зэфэшъ-хъафхэр къыхыхэхэзэ, адыгэ лъэпкъыр икультурэкӀэ, ишъуа-шӀкӀэ дунаим зэрэщашӀэрэр шӀэныгъэлэжьэу Едыдж Баты-рай къылоутагъ. Тарихымырэ пӀуныгъэмрэ зэрэзэпхыгъэхэр ХъэшӀуцӀэ Мухъамэд, нэмыкӀхэм хагъэунафыкӀыгъ.

«Іэнэ хъураер» ШъэуапцӀэкӀо Аминэт зерищэзэ, зэгъэпшэн-хэр ышыгъэх. НыбжыкӀэу хэ-лэжьагъэмэ яшӀэныгъэ хагъэхъуа-гъэу тӀлытэ.

игуадзэу ШъэуапцӀэкӀо Аминэт, АР-м гъэсэнэгъэмрэ шӀэны-гъэмрэкӀэ и Министерствэ ило-фышӀэхэр, къош республикэхэм ялыкӀохэр, общественнэ дви-жениехэм ахэтхэр, нэмыкӀхэри хэлэжьагъэх. «Іэнэ хъураери» гъэшлэгъонэу кӀуагъэ.

Шъхъэлэхъо Абу, Бэгъушъэ Адам, Нэгъой Яшар, КӀыргъ Асхъад, Бырсыр Батырбий, Мэстэфэ Вячеслав, УнэрэкӀо Рай, Жыплэ Анатолий, ПшыкӀэнэ Майе, Нэгъой Яшар ишъхъэгъу-сэу Светлан, нэмыкӀхэри къы-шыгушылагъэх. Адыгэ пшъашъэм-рэ адыгэ шуашэмрэ ядэхагъэ фэгъэхьыгъэ къэгъэлъэгъоныр гъэшлэгъоныгъэ. Шысэ зэфэшъ-хъафхэр къыхыхэхэзэ, адыгэ лъэпкъыр икультурэкӀэ, ишъуа-шӀкӀэ дунаим зэрэщашӀэрэр шӀэныгъэлэжьэу Едыдж Баты-рай къылоутагъ. Тарихымырэ пӀуныгъэмрэ зэрэзэпхыгъэхэр ХъэшӀуцӀэ Мухъамэд, нэмыкӀхэм хагъэунафыкӀыгъ.

«Іэнэ хъураер» ШъэуапцӀэкӀо Аминэт зерищэзэ, зэгъэпшэн-хэр ышыгъэх. НыбжыкӀэу хэ-лэжьагъэмэ яшӀэныгъэ хагъэхъуа-гъэу тӀлытэ.

Апэрэ Дунэе фестивалэу «Адыгэ пшъашъэр» тыгъуа-сэ Мыекъуапэ щаублагъ. Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ и Министе-рствэрэ Адыгеим лъэпкъ культурэмкӀэ и Гупчэрэ зэ-хашэгъэ лӀф-тхъабзэм Къэ-бэртэ-Бэлкъарым, Къэ-рэшэ-Щэрджэсым, Краснодар краим, Саудов-скэ Аравием, Сирием, Сербием, Германием, Москва, тикъалэхэмрэ районхэмрэ къарыкӀыгъэ пшъэшъэ 22-рэ хэлажьэ.

Дунэе адыгэ Хэгъэшъо джэгу

— НыбжыкӀэхэр, ны-тыхэр, нэнэжъ-тэтэжъхэр Дунэе ады-гэ Хэгъэшъо джэгум къетэгъэ-благъэх, — игупшысэхэр лъе-гъэклӀатэх Къулэ Амэрбий. — Ялахылхэри ягъусэхэу къэрэкӀох. Апэрэ Дунэе фестиваль-зэнэкӀо-къоу «Адыгэ пшъашъэм» и Хэгъэ-шъо джэгу пшъэшъэ тхъаматэр къыщыхахыщт, шагъэшӀошт.

Джэгум шыхэдэщтых

Пшъэшъэ анахъ дахэр Анахъ дахэу къэшъогъэ пшъашъэр «Хэбзэ зехъ» зыфилорэм ащытекӀуагъэр.

КӀэхуым жьогъотопыр (фей-ерверк) Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей ыпашъхъэ шыкӀошт.

Дунэе адыгэ Хэгъэшъо джэ-гур чъэпыогъум и 4-м пчыхъэм сыхъатыр 7-м аублэщт.

ЕМТІЫЛЪ Нурбий.

СтӀашъу Мамыр ятӀонэрэ

ТелефонкӀэ къатыгъ. Темыр Кавказым ма-мырныгъэр шыгъэпытэгъэным фэгъэхьыгъэ зэ-нэкӀокъу Къыблэ шӀольырым кушъхъэфэчъэ спортымкӀэ щӀэкӀо. Зеленчук къыщаубли, Ла-

бинскэ нэс километри 153-рэ къызакӀум, Адыгеим испортсменэу СтӀашъу Мамыр ятӀонэрэ чыплӀэр къыдихыгъ. Гъэхъагъэу ащ ышыгъэр тиреспубликэ и Мафэ фегъэхьы. Опсэу, Мамыр!

Адыгэ къуаеи идэгъугъэ къыщыкӀэрэп

(АпӀрэ нэкӀуб. къыщыжъэ).

Семинарыр чэпыогум и 1-м къызэуахыгъ. Ащ хэлажьэхэрэм шӀуфэс къарихыгъ АР-м и Лышхъэу ТхьакӀушынэ Аслъан. ЯлофшӀэн шӀуагъэ къытэу лъагъэкӀотэнэу пстэумэ апэу ар къафэлъэуагъ, республикэр зэлъазыгъэшӀэгъэ адыгэ къуаеи шӀуагъэу пылӀым рыгушхоу къытегушӀагъ.

— Адыгэ къуаеи предприятием къыщыдагъэкӀынэу Адыгеим зыщыфеджагъэхэр 1968-рэ илӀэсыр ары, — къыуагъ Лышхъэм. — Ау ащыгъум адыгэхэм ащ ишыкӀэ зэрагъэшӀагъэу зылохэрэр хэукох, сыда пӀомэ мы гъомылапхъэр адыгэ лӀэпкъым зишӀырэр лӀэлӀэгъу пчъагъэ хъугъэ. Арышъ, адыгэ къуаеи итехнологие шыпкъэ, шъэфэу ащ хэпыр, ишӀуагъэ зыщашӀэрэр Адыгеир ары нылӀп. «Адыгэ къуаи» алоу шаплӀэхэм къатыралхъэрэ пстэури ащ зэрэдимыштэрэр теубытагъэ хэлъэу къэтӀон тӀээкӀышт.

Непэ Адыгеим ипредприятиехэм илӀэс къэс къое тонни 8-м ехъу къызэрэдагъэкӀырым, Урысыем ичӀыплӀэ зэфэшхъафхэм ямызакъоу, лӀкӀыб къэралхэм ар ащыуагъэкӀы зэрэхуыгъэм зэрэрыгушхохэрэр ащ къыхигъэщыгъ.

Адыгеим икӀоешыхэм ацӀэ-кӀэ семинарым хэлажьэхэрэм шӀуфэс къарихыгъ щэм хэшлыкыгъэ гъомылапхъэхэм, анахъэу къуаеи икӀыдэгъэкӀын дэлӀэжӀэрэ хъызмэтшӀэлӀэ анахъ инэу республикэм итхэм ащыщым ипащэу Сергей Гусейновым. Адыгеим къуаеи къызэрэщашӀырэм нэуасэ фашынхэм зэрэфэхъазырхэр ащ къыхигъэщыгъ, предприятиеу ежъ зи-пащэхэм аригъэблэгъагъэх.

Нэужым Темыр-Кавказ федеральнэ университетым, щэм

хэшлыкыгъэ гъомылапхъэхэмкӀэ Урысые научнэ-ушэтыплӀэ институтым, нэмыкӀхэм къарыкыгъэ шӀэныгъэлӀжъэу хэлажьэхэрэм зэхэсыгъор лъагъэ-кӀотагъ. Темыр-Кавказ федеральнэ университетым ишӀэ-ныгъэлӀжъэу Николай Куприенкэр къое шъабэхэм ятехнологие къытегушӀэлӀэ, адыгэ къуаеи ашӀы зыхъукӀэ хакӀэрэ къоепсыр ямышыкӀэу зэрэщы-тыр, ар амыгъэфедэу къашӀырэ къуаехэр адыгэ къуаекӀэ пӀытэнхъу зэрэщымытхэр къыхигъэщыгъэх. Ащ ыужым къэгъушылагъэхэм ижыкӀэ къыщыублагъэу адыгэ къуаеи зэрэщашӀырэр уукъо зэрэмыхъу-щтыр, адыгэ къуаеи цыфым ипсауныгъэ къызэтенэнымкӀэ шӀогабэ зэрэхэлъыр къыкла-гъэтхыгъ. Къэгъушылагъэхэм агу къагъэкӀыжыгъ илӀэсыбӀкӀэ узӀкӀэлӀэбэжымым щэм хэшлыкыгъэ гъомылапхъэхэм якъы-дэгъэкӀын дэлӀэжӀэрэ комбина-тым («Адыгейский молкомбинат» зэреджэщтыгъэхэр) ипэ-щагъэу Хэшх Мэдинэ къое фыжъ шъабэм икӀыдэгъэкӀын апэу ыуж зэрехъэгъагъэр, апэ-рэ лӀэбэкъухэм якыныгъохэр зызэпечыхэм, къуаеи цӀэрыло зэрэхуыгъагъэр. Пстэуми къы-хагъэщыгъ адыгэ къуаеи идэгъу-гъэ непи къызэрэщымыкӀа-гъэр, анахъыбэу цыфхэм ащ-фырэ гъомылапхъэхэм зэра-щыщыр.

Семинарым хэлажьэхэрэр адыгэ къуаеи итехнологие игъэ-кӀотыгъэу тегушылагъэх, ау ащ изакъоп зигугъу ашыгъэр. Къое шъэбэ лӀэпкъэу «Паста фила-тэ-кӀэ» заджэхэрэм, къое-псым якъыдэгъэкӀын, белок бэу зыхэлъ гъомылапхъэу щэм хэшлыкыхэрэм яшын, щэм хэ-

шыкыгъэ гъомылапхъэхэм якъыдэгъэкӀын ишыкӀэгъэ обо-рудованиер зыфэдэнхэ фаем, къызыщашӀыхэрэм, нэмыкӀы-бэхэм афэгъэхыгъэ доклад-хэр къашыгъэх, предприятие-хэм япащэхэр шыкӀэхэмкӀэ, опыту ялӀмкӀэ зэдэгъагъэх.

Нэужым семинарым хэла-жьэхэрэр щэм хэшлыкыгъэ гъо-мылапхъэхэр къыдзэгъэкӀырэ предприятие анахъ инэу Адыге-им итхэр, Джэджэ ыкӀи Крас-

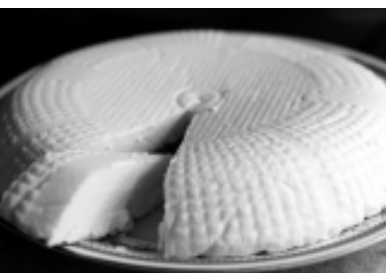
ногвардейскэ районхэм арыт заводхэр, къаплухагъэх. Адыгэ къуаеи икӀыдэгъэкӀын лӀэхъа-нэ горэм нахъ макӀэ хъугъа-гъэ. Къуаеи мыкӀодэу зэрэпӀы-гын пӀӀэкӀышт пӀальэр зэрэ-мӀагъэр ары ащ ушъхагъу шъхъалэу фэхуыщтыгъэр. А шы-клагъэр апэу дзэыгъэзыжы-гъэр щэм хэшлыкыгъэ гъомы-лапхъэхэр къыдзэгъэкӀырэ за-водэу станицэу Джэджэ дэ-тым ипащэу Сергей Гусейно-выр ары. Ащ вакуумнэ упа-ковкэхэр апэу республикэм къырихъагъэх ыкӀи ащ ишӀу-шлагъэкӀэ 2000-рэ илӀэсым къуаеи икӀыдэгъэкӀын хэхъ-жъэу ригъэжыагъ. Джы адыгэ къуаеи зыпари къыщымышӀэу бэрэ шӀэлы, чыжъэуи Ӏуащын алӀэкӀы. Предприятием чэщ-зымафэм тонни 10-м къыщы-мыкӀэу къыдигъэкӀын ылӀэкӀы хъугъэ. Дунэе кризисым илӀэ-хъан къое шъэбэ лӀэпкъэ зэфэ-шъхафхэмрэ цыгъу-щыпсым хэлъэу алыгырэ къое лӀэпкъ-хэмрэ (рассольные сыры) якъы-дэгъэкӀын ыуж ихъагъ ыкӀи ащ ишӀуагъэкӀэ предприятиеер къы-зэтенэн ылӀэкӀыгъ. Джырэ-благъэ адыгэ къуаеи икӀыдэгъэкӀын фытегъэпсыхъагъэу хэ-ушъхафыкыгъэ цехыкӀэ къы-зэуиухыгъ. Ахэр ары Сергей Гусейновым хъаплӀэхэм къари-гъэлъэгъуыгъэхэр.

Щэм хэшлыкыгъэ гъомыла-пхъэхэм адэлӀжӀэрэ предприятие анахъыкӀэхэм ащыщ ООО-у

«Тамбовский» зыфилоу Джэ-джэ районым къыщызэуахы-гъэр. Мыщ адыгэ къуаеи имы-закъоу, нэмыкӀ къое лӀэпкъ-хэри къыщыдагъэкӀых ыкӀи къэгъэлъэгъон зэфэшхъафхэу зыхэлӀжагъэхэм дышъэ ме-далхэр къащыхынхэу игъо ифагъ. ГъэцӀэкӀэжыынхэр ра-шылӀэхы, лӀэхъаным диштэу зэтырагъэпсыхъажы атӀупшы-жыгъ Красногвардейскэ рай-оным ит заводри. Ар чэщ-зымафэм къыкӀоцӀ цӀэ тонни 100-м гъомылапхъэ хышыкы-ным фытегъэпсыхъагъ. Сомэ миллион 250-м ехъу инвести-циеу ащ хэхъагъ. Къое лӀэпкъ-хэу брынзэм, «Паста фила-та» зыфилоу, былымытхум якъыдэгъэкӀын фытегъэпсы-хъэгъэ оборудование лӀкӀы-бым къыщашыгъэу щэгъуцу-гъ. 2013-рэ илӀэсым имэзиим къое тонным ехъу къышӀи Ӏуигъэ-кыгъ.

Предприятиехэм япродукция экологием ылӀэныкыкӀэ шап-хъэхэм зэрадиштэщтым, цы-фым ипсауныгъэ шӀуагъэ къы-фэзыхъэу хэлхэр хэзыгъэ е укыуагъэ зэрэмыхъуштхэм лӀэ-шэу ыуж итых. Ари АР-м и Лышхъэ семинар-зэхэсыгъом къызыщэгъушӀым анахъэу къыз-кӀигъэтхыгъэхэм ащыщ, семи-нарым хэлажьэхэу гъомыла-пхъэр зыупӀӀэкӀугъэхэм ар къаушыхъатыжыгъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

«Шъачэ-2014-м» имашло ижъырэ Олимпиим щызэклагъэнагъ

Грецием ипсэуплэу Элидэ, тхъэу Герэ ичылыс къутафэхэм адэжъ, мы лофтхъабзэр щыкыуагъ. Жрицэ шъхалэм ироль яцэнэрэу къэзышыгъэ актрисэу Ино Менегаки Олимпийскэ машлор эклигъэнагъ. Мы лофтхъабзэм ыуж нэбгырэ 250-мэ Грецием икълэ 33-мэ ыкӀи ихэку 23-мэ ащызэлэпахызэ, тхъамафэм кыкӀоцӀ километрэ 2000 гъогуанэу къа-кӀушт, чъэпыогъум и 6-м «Шъачэ-2014-м» имашло кълэу Москва къынагъэсышт. Урысые Федерацием Олимпийскэ машлор щызэлэпахыным тегъэпсыхъэгъэ лофтхъабзэм изэхэщэн «Шъачэ-2014-м» изэхэщэкӀо комитет нэмыкӀэу компаниеу Кока-Кола, ОСАО «Ингосстрах», зэлухыгъэ лахъзэхэлъ обществэу «РЖД» зыфилохэрэр хэлэжьэщтых. Ахэм ялы-кӀохэр Олимпийскэ машлом изэхэгъэнэн тегъэпсыхъэгъэ лофтхъабзэм рагъэблэгъагъэх.

Хабзэ зэрэхъугъэу, Олимпийскэ машлом иэстафетэ зыщырагъажьэрэр Грециер ары, ижъижъыкӀэ къыщегъэжьагъэу олимпийскэ зэнэкӀокъухэр зэхашэнхэм ыпӀкӀэ мыщ машлор щызэклагъэнэщтых. Тхъэу Герэ ичылыс зыдэщытыгъэ чӀыплэм театризованнэ къэгъэлъэгъон гъэшлэгъон щызэхашагъ. Туникэрэ сандалиехэмрэ зыщыгыгъэхэ жрицэ нэбгыри 10-р машлор зэклагъэнэнымкӀэ изын къаратынэу олимпийскэ тхъэхэм ялъэлугъэх.

Жрицэ шъхалэм ироль къэзышыгъэ урым актрисэу Ино Менегаки тхъэу Аполлон зыфигъази, машлор зэрэзэклагъэнэщт тыгъэнэбзыйхэр къыфыригъэхынхэу елъэлугъ. Хабзэу щылэм тетэу етланэ жрицэ шъхалэм машлор эклигъэнагъ.

Олимпийскэ джэгунхэм язэхэщэн тхъэхэми чӀыопсыми къызэрэдырагъаштэрэр къыушыхатэу гъунджэшхом тырарагъэдзэрэ тыгъэнэбзыйхэм къапыкӀырэ фабэмкӀэ машлор зэклагъэнэнымкӀэу.

гъанэ хабзэ. НэмыкӀ шыкӀэ къызыфагъэфедэ хуштӀт.

Олимпийскэ машлор зызэклагъэнэ нэуж балет еджаплэхэм ащагъасэхэрэм къэшъуитӀу къашыгъ, бзылфыгъэхэм нимфэхэм якъашьорэ хульфыгъэхэм лашэ зыхэмыт пиррическэ къашьорэ къашыгъ.

МэфэкӀ лофтхъабзэм хэлэжьагъэх Дунэе олимпийскэ комитетым ипрезидентэу Томас Бах, Урысыем и Олимпийскэ комитет ипрезидентэу, Дунэе олимпийскэ комитетым хэтэу Александр Жуковыр, «Шъачэ-2014-м» изэхэщэкӀо комитет ипрезидентэу Дмитрий Чернышенкэр, Грецием и Лъэпкъ олимпийскэ комитет итхъаматэу Спирос Капралос.

Лофтхъабзэр лъагъэкӀуатэзэ, жрицэ шъхалэм Олимпийскэ машломрэ мамырныгъэм итамыгъэу щыт оливкэ къутамэмрэ урым лыжникэу Яннис Антониу апэ фищэигъ. Нэужым ащ Олимпийскэ машлор Урысыем спортсмен цӀэрылоу, хоккеистэу Александр Овечкиным ритыгъ. Якутскэ щыц кӀэлэеджэ-кӀуи 10-мэ ащ къаритыгъэ машлор алыгъэу Ижъырэ Олимпиим къыщычъагъэх.

Джаш тетэу Грецием эстафетэр щырагъэжьагъ, кӀымэфэ джэгунхэр зыщыкӀошт хэгъэгум — Урысыем етланэ мэфэкӀ

Я XXII-рэ Олимпийскэ кӀымэфэ джэгунхэу Шъачэ щыкӀоштхэм ямашло зэхэгъэнэгъэным епхыгъэ мэфэкӀ лофтхъабзэр 2013-рэ илъэсым юныгъом и 29-м ижъырэ Олимпиим щыкӀуагъ. «Шъачэ-2014-м» изэхэщэкӀо комитет къызэрэригъэблэгъагъэм тетэу тӀогъогъо дунаим ичемпионэу, Урысыем ихоккеистэу, «Шъачэ-2014-м» имашло зэлэпызыхыщтхэм якъыхынкӀэ Александр Овечкиныр машлом изэкӀэгъэнэн тегъэпсыхъэгъэ лофтхъабзэм хэлэжьэнэу Олимпиим быбыгъэ. Урысыем щыпсэухэрэмкӀэ апэрэу Олимпийскэ машлор зезыхьанэу мыры зинасып къыхьыгъэр.

шыкӀэм тетэу Олимпийскэ машлор къахыщт. Машлор зэлэпахызэ Грецием ичӀыплэхэу Элидэ, Дельфэ зэпачыщтых, Афинэ и Акрополь ар нагъэсышт.

Грецием машлор щызылэпызыхыщтхэм ахэтыщтых Олимпийскэ чемпионэу, гимнастэу Иоаннис Мелиссанидис, къэлэнымкӀэ Олимпиадэм тжыын медаль къыщызыфагъэщыошагъэу Ники Бакоянни, къэлэнымкӀэ Олимпиадэм джэрэ медаль къыщыдэзыхыгъэу Георгиос Рубанис.

Чъэпыогъум и 5-м Грецием икълэ шъхалэ истадионэу «Панатинаикос» зыфилорэм эстафетэм хэлэжьэрэ фигуристэу Панайотис Маркизос Олимпийскэ машлор Урысыем спортсмен щыритыжыщт. Ащ къыкӀэлъыкӀошт мафэм машлор самолеткӀэ Москва къынагъэсышт. Хэгъэгум итарихкӀэ лъэпкъ эстафетэ анахь иныр ащ щырагъэжьэщт.

Дунэе олимпийскэ комитетым ипрезидентэу Томас Бах мырзуштэу хигъэунэфыкӀыгъ: «Шъачэ-2014-м» и Олимпийскэ машло епхыгъэ эстафетэм Олимпийскэ движением шлуагъэу хэлъхэр къыщылъэгъоштых. Нэбгырэ 14000-мэ зэлэпахызэ зэрэ

гунхэм ялъэхъан текӀоныгъэхэр ашӀыхэзэ, зэрэдунаеу щыцӀэрыло хуштых. Дунэе олимпийскэ комитетым ыцӀкӀэ «Шъачэ-2014-м» иэстафетэу рагъэжьагъэр дэгъоу зэпыфэнэу, ащ гъэхъагъэхэр шашӀынхэу сафэ-лӀало!»

«Шъачэ-2014-м» изэхэщэкӀо комитет ипрезидентэу Дмитрий Чернышенкэм мырзуштэу къылуагъ: «Грецием Олимпийскэ машлор зэрэщызэклагъэнагъэм епхыгъэ лофтхъабзэр «Шъачэ-2014-м» имашло зезыхыщтхэм яэстафетэ иублаплэу хуугъэ, Олимпийскэ движением итарихкӀэ ар лъэпкъ эстафетэ анахь кӀыхэ хушт. Ащ хэлэжьэхэрэм километрэ 65000-м ехъу къызэпачыщт, нэбгырэ миллион пчъагъэхэр зэрэпхыщтых, хэгъэгум иэстафетэ шыпкъэу ар хушт».

Урысые хоккеист цӀэрылоу, «Шъачэ-2014-м» илӀыкӀоу Александр Овечкиным мырзуштэу къылуагъ: «Шъачэ-2014-м» изэхэщэкӀо комитетрэ компаниеу Coca-Cola зыфилорэмрэ сызэрэрагъэблэгъагъэм ишлуагъэ-кӀэ апэрэхэм ащыщэу Олимпийскэ машлор зесхъанэу амал силагъ. Урысыем щыпсэухэрэмкӀэ апэу Олимпийскэ машлор зесхъанэу зэрэхъугъэр насыпгъэу зыфэсэлъэгъужы, Олимпийскэ машлом изэкӀэгъэнэн тегъэпсыхъэгъэ лофтхъабзэм сызэрэхэлэжьагъэм лъэшэу сырэгушхо. Лъэпкъ эстафетэ анахь инэу Олимпиадэм итарихкӀэ хэхъащтым ар иублаплэ хушт».

Олимпийскэ машлом иэстафетэ 2013-рэ илъэсым чъэпыогъум и 7-м Москва щылъагъэ-кӀотэщт. ЗэхэщакӀохэм къызэрэрадагъэмкӀэ, Урысыем щыпсэурэ нэбгырэ миллион 130-рэ фэдиз эстафетэм лыплӀэнхэ ыкӀи хэлэжьэнхэ алъэкӀыщт. АвтомобилькӀэ, мэшлокукӀэ, самолеткӀэ, шыкукӀэ, шыхьэхэр зыкӀэшлэгъэ жэхэмкӀэ эстафетэр лъагъэкӀуатэзэ, гъогуанэу километрэ 65000-м ехъу зэпачыщт.

КӀымэфэ Олимпийскэ джэгунхэм ятарихкӀэ, «Шъачэ-2014-м» иэстафетэ анахь кӀыхэ хушт. «Шъачэ-2014-м» и Олимпийскэ машло нэбгырэ мин 14-мэ зэлэпахызэ, тыхэгъэу ишӀолпыр 83-мэ япсэупӀэ 2900-мэ ащызэпырашыхт. 2014-рэ илъэсым мезаем и 7-м кълэу Шъачэ Олимпийскэ джэгунхэр къызэрэщызэ-луахыщтымкӀэ эстафетэр ухыгъэ хушт.

Цыфхэм лэпылэгъу афэхъушт

Региональнэ тхымафэу блэ-кыгъэм кыдыхэлъытагъэу Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ и депутатэу Нэтхъо Разыет УФ-м иполитическэ партией «Единэ Россием» и Тхымафэу Дмитрий Медведевым иобщественнэ приемнэу Адыгеим шылэм цыфхэр ригъэблэгъагъэх, джащ фэдэу хэдзаклохэм къуаджэу Афыппсып ашылуагъ.

Депутатим зыкыфэзыгъэ-зэгъэ цыфхэм янахыбэр зыгъэгумэлыштыгъэхэр социальнэ мэханэ зилэ лофыгъохэр: лэжыапклер игъом кызыралэклэмыхъэрэр, медицинэ ыкли пен-

сие фэлэ-фашлэхэм ягъэцэклэн зэримыгъэразэхэрэр, нэмыклэхэри.

Гушылэм паче, Мыекыуапэ дэт предприятиехэм ащыц илофышлэхэм мэзи 8-м кыкылоцл лэжыапклер къаратыгъэп. А лофыр Нэтхъо Разыет зэхифынэу цыфхэр къелъэлугъэх. Мы гымэкыгъор дэгъэзыжыгъэнымклэ хэклиплэу шылэхэр гъэунэфыгъэнхэм ыкли зифытыныгъэ аукуагъэхэм лэпылэгъу афэхъу-гъэным фэшл депутатим АР-м и Прокуратурэ зыфигъэзагъ.

— Мыщ фэдиз уахътэм кыкылоцл лэжыапклер зымылэгъугъэ, зэрамытыгъэ цыфхэм

яфитыныгъэхэр зыкугъогъэ пачэхэм пшъэдэклэжы ябгъэхыныр атефэ. Лофыр зэхэфыгъэным паче ащ фэгъэзэгъэ ыкли лыплъэрэ кыулыкыуэхэм джырэблагъэ унэшъо гъэнэфагъэхэр зэралыштым сицыхъэ телъ, — кыыхигъэщыгъ Нэтхъо Разыет.

Зелуклэгъум къеклоплэгъэ пстэуми квалэтыгъэ лофыгъохэр зэрифэшъуашэу зэхэфыгъэнхэм, амалэу шылэмклэ нэбгырэ пэпчэ лэпылэгъу фэхъугъэным ыналэ зэралыгъэтыштыр, ащклэ унашъоу ашлэхэрэм цыфхэр нэужым зэралыгъэгъозэштхэр депутатим кылуагъ. Къуаджэу Афыппсыпэ зэклом, хэдзаклохэм

залуигъэклагъ, ахэм ягумэклэгъо-хэм захигъэгъозагъ. Муниципальнэ гъэпсыклэ зилэ «Афыппсыпэ кьоджэ псэуплэм» хэхъэрэ чылэхэм ялыкылохэр арых лофтхыабзэм хэлэжыагъэхэр.

Зелуклэгъур депутатим кызелуихыгъэ, непэрэ мафэхэм яхъуллэу Москва лофэу шигъэ-цаклэрэм, хэдзаклохэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм фэшл анахъэу ыналэ зытыригъэ-тырэ лъэныкыохэм къащыцуугъ. Автомобиль гъогоу «Краснодар — Новороссийск» зыфилорэм къуаджэу Афыппсыпэ икьэгъэзэгуклэ цагъэуцуугъэ нэфрыгуа-зэм лоф зэришлэрэм ымыгъэ-разэхэу бэхэм кылуагъ. Джащ фэдэу мы кьоджэ дэдэм игупчэ

лъэсрыкло гъогоу шашыным клэлъэлухэу, ащклэ лэпылэгъу къафэхъунэу лофтхыабзэм къеклоплэгъэ цыфхэм Р. Натхъом зыфагъэзагъ. Нэмыклэ лофыгъоу квалэтыгъэри маклэп.

— Хэдзаклохэм ягумэклэ-гъохэр шъхъыхыгъэу кыралытыкыгъэх. Джы УФ-м ихэб-зэгъэуцуугъэ диштэу, депутат лэнатлэу сызылутыр кызыфэгъэфедзэ, лофыгъохэр зэхэ-фыгъэнхэм, цыфхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэм сыпылышты, сишлуагъэ язгъэ-кышты, — кылуагъ Нэтхъо Разыет клэхым.

КЪАНДОР Анзор.
Къэралыгъо Думэм и депутат илэпылэгъу.

2019-рэ илъэсым ехъуллэу ашышты

Зеклоным тегъэпсыхъэгъэ паркышхоу «Джэнэт» зыфилорэр 2019-рэ илъэсым ехъуллэу Адыгэ Республикэм шашыныу агъэнафэ. АР-м экономикэ хэхъоныгъэмклэ ыкли сатыумклэ иминистрэу Лыхъэс Махьмудэ кызырелуагъэмклэ, мы проектым сомэ миллиардищ фэдиз инвестициеу кыыхалъхъашты. Инженернэ инфраструктурэм игъэ-псын пэлухъашты ахъшэр Правительствэм кыгытошты.

Жыгъуи 2 ыкли 4 зилэ хъаклэ-хэм яшын, джащ фэдэу ащ хэхъашты спорт псэуалъэхэм, псауныгъэр зыцагъэпытэшт ыкли зыгъэп-сэфыплэ чыплэхэм ягъэпсын мыщ кыдыхэлъытэгъэштхы. Проектыр шылэныгъэм шыпхырыштыгъэным фэшл апэрэ лъэбэкъур республикэм ышлыгъах, Мыекыопэ районым икыушъхъэхэм къапэблагъэу псэуалъэр зытырашыхъашты чыгу гектар 700 агъэхъазыргъ.

Мы проектым кыыхалъхъэхэм ашолыгъоу компанияе зауламэ зыкыагъэлъэгъуагъ. Ыпэклэ кызырэлъагъэу, ащ фэлорышлэшт инфраструктурэм изетегъэпсыхъан Адыгеир фэгъэзэгъэшт. Илъэсыр имыкылызэ мыщ еклоплэшт электросетъхэм яшын сомэ миллион 300 фэдиз пэлумгъэхъашты.

Паркым лоф ышлэным паче автомобиль гъогур, псыр зыцагъо-ирэ псэуалъэр, нэмыклэхэри зыдыхэлъытэгъэ инженернэ инфраструктурэр зетегъэпсыхъэгъэн паче. Ар зэшолыгъэным паче Адыгеим «Ростуризмэм» чанэу лоф дешлэ.

— Гухъэлэ гъэнэфагъэ зилэ федеральнэ программэу «Зеклоным хэхъоныгъэхэр егъэшлыгъэнхэр» зыфилорэм мы проектыр хэгъэхъэным фэшл ищыкылэгъэ тхылы-хэр дгъэхъазыргъэх. Зэрэдгъэ-нафэрэмклэ, илъэс псаум кыкылоцл лоф зышлэшт зыгъэпсэфыплэу ыкли псауныгъэр зыцагъэпытэшт паркэу мыр шытышты. Чылопсым елы-тыгъэу ар шолъыришты зэтеу-тыгъэшт: кыушъхъэхэр, тропическэ ыкли чыызэщиз чыплэхэр. Ащ ишлуагъэклэ гум кыщегъэжыагъэу жыкыэцаплэхэм анэсэу уз зилэхэм мыщ шлэзэнхэ, япсауныгъэ зыпкы шырагъэуцожыын амал ялэшт, — ело министрэм.

Лыхъэс Махьмудэ кызырелуагъэмклэ, паркыр зытырашыхъашты чыгу лэхъэу кыыхахыгъэм культурэм исаугъэтыбэ тет. Ахэр зэклэ кыагъэнэжыштыхы.

(Тикорр.).

Мэшлогъэклосэ кыулыкыушлэплэхэр кызылэуахыштых

Цыфхэм ящылэныгъэкли, тыкыэзыуцухъэрэ дунаимкли анахъ шынагъоу ыкли зэралышхо кызыхыбэрэм ащыц машлор. Илъэс пчъагъэм угуоигъэр сыхъатклэ машлор ыхъын, бынкылоды уехъуллэн плъэкышты. Цыфым ежылажыэкклэ машлор кэхъоу бэрэ кыыхэклы, арышъ, нэбгырэ пэпчэ сакъыныгъэ кызы-хигъэфэн паче. Газымрэ электричествэмрэ апкы кыкылыккэ тхымакылагъоу хъурэр маклэп. Гушылэм паче, бзылфыгъэр гулэм хэтэу газ хыакур хэгъэнагъэу лофышлэ зэклом, ащ машло кыкылнагъ. Джащ фэдэу лы ешъуагъэм телевизорыр зэрэхэгъэнагъэр шыгъупши зэчъы-жым, тхымакылагъошхо ащ кыкылэпыкылауагъ.

Къуаджэхэу Афыппсыпэрэ Пэнэхэсэрэ азыфагу хэклитэкъуплэу илагъэр агъэстынэу ыуж зехъэхэм, уц гъугъэхэм кыкылнагъ, машлоу зэклэблагъэр Пэнэхэс нэсыгъэу, унэхэм аклэ-нэнклэ маклэ илэжъэу ар агъэклосэжыгъ. Мы чыплэм цыфэу кыырихылагъэхэр мыхъугъэмэ, тхымакылагъошхо кэхъуштыгъэ.

Шысэу кыэпхыны плъэкыштыр бэ. Къу-тырэу Хомуты кыышыхъугъэ хъугъэ-шлагъэри ахэм ащыц. Хъулфыгъэм ихатэ кытыри-хыгъэ уц гъугъэхэр ыгъэстынхэу машло кли-гъани, ежы унэм ихъажыгъ. Машлом зы-кылиэти, чэуми, чыгыхэми, мэкъу латэу шыт-хэми аклэнагъ. Куохъаушхо цыфхэм кы-лэтыгъ, ежхэм акыуацлэклэ машлор агъэ-

клосэжыныу фежыагъэх, ау къадэхъугъэп. Поселкэу Инэм имэшлогъэклэуасэхэм макъэ арагъэлугъ. Ахэр кыэсыфэхэ машлом зэралышхо кыутырым кыфыхыгъ.

Тэхъутэмыкыое районыр ины. Цыф пчъагъэу шыпсэхуэрэмклэ тиеспубликэ ящэнэрэ чыплэр щеубыты. Мэшлогъэклосэ кыулыкыушлэплэ зы-дэтхэр Инэмрэ Тэхъутэмыкыуаерэ нылэп. Ошлэ-дэмышлэ хъугъэ-шлагъэ горэ анахъ пэлудзыгъэ псэуплэхэм кызышыхъуклэ, мэшлогъэклэуасэхэр алылэсынхэ алыэкырэп. Районым ипашэу Шъхъэлэхэу Азмэт лэнатлэм зылухъагъэм кы-щегъэжыагъэу мы лофыгом изэшолхын ыуж ит. Лофыр лэшлэхэу шымытыми, ышлагъэр маклэп. Гражданскэ ухъумэнымклэ ыкли ошлэ-дэмышлэ лофхэм ядэгъэзыжыныклэ район ад-министрацием иотдел ипашэу Гусэрыкыо Пшымаф игуапэу кызырелуагъэмклэ, поселкэу Яблоновскэм мэшлогъэклосэ шытыплэ (пост) кыышыхъахыным ыуж ихъагъэх. Ар кы-бар дэгъу. Мэшлогъэклосэ гупчи нэужым кы-шызылэуахыныу шыт.

Тэхъутэмыкыое районым анахъ пэлудзыгъэр Афыппсыпэ чыплэ псэуплэр ары. Республикэм ошлэ-дэмышлэ лофхэмклэ икыулыкыу ипашэхэм мыщи шъхъафэу мэшлогъэклосэ шытыплэ кызырэлъагъэуахыштым ыуж ихъанхэу ра-хъухъэ.

ХЪУШТ Цэбан.

ТИКЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭР

Республикэм и Мафэ ипэгъокл

Адыгэ Республикэр загъэп-сыгъэр илъэс 22-рэ зэрэхъу-рэм фэгъэхыгъэ кыгъэпэгъо-нэу Мыекыуапэ кыышыхъа-хыгъэм тисурэтышл анахъ дэгъу-хэм ялофшлагъэхэр шытэлъэгъух. Шылэныгъэм дэхъагъэу халъагъо-рэр сурэтхэмклэ кыралотыкы-зэ, гупшысэу ялэм тыцагъэ-гъуазэ.

Кыгъэпэгъоным икызылэу-хын хэлэжыагъэх Адыгэ Рес-публикэм культурэмклэ и Ми-

нистерствэ иотдел ипашэу Шэ-уджэн Бэлэ, зэлъашлэрэ сурэ-тышлэу, архитекторэу Бырсыр Абдулахъ, Адыгеим исурэтышл-хэм я Союз итхымафэу Хъуажъ Рэмэзан. Ахэр кызыгъушылэхэм республикэм иискусствэ зы-зэриушомбгъурэр, сурэтхэмклэ шылэныгъэм изэхъокыныгъэхэр къэплотэнхэ зэрэплээкыштыр хагъэунэфыкыгъ.

Сурэтышлэхэм ялофшлагъэхэр бжыхъэм нахъ ехылагъэх.

Пкылашэхэр зыпытэкъужыхъэрэ чыгым изытет кыагъэлагъо-зэ, унэ лъагъэу ащ ыпашъхэ щытхэри сурэтым кыыхырагъэ-убытэх. Г. Назаренкэм О. Брес-лавская, В. Баркиным Мые-кыуапэ ибжыхъэ мафэхэр, ты-кыэзыуцухъэрэ дунаир ясурэт-хэмклэ кыагъэлагъо. Бырсыр Абдулахъ садыжхэм ятеплэ сурэтымклэ тыхещэ. Шыо зэ-фэшъхъафхэр зэригъэфедэгъэ-хэм ишлуагъэкли игупшысэхэр дэгъоу кыыралотыкых. С. Ор-ловым чэщым хилъагъорэр луп-кылу кызылэуехы. Мэзахэ. Унэм ишъхъаныгъупчэхэр кыэнэфых. «Хэтэ чэщыр хэклотагъэу мы-чыерэр?» зыфэлпощт гупшы-сэр шъхъэм кэхъэ.

Къуаджэм ищылэклэ-псэуклэ, нэнэжы унэгъо хызмэтыр зэри-гъэцаклэрэр Хъуажъ Рэмэза-нэ пхъэм хишлыкыгъэ сурэт-хэмклэ кызырелуатэрэм кьоджэ шылаклэм нахъ куоу ухещэ. Адыгэ Республикэм инароднэ сурэтышлэу Гъогунэкыо Мухъар-бий илофшлагъэ шылэныгъэм гушлуагъоу хилъагъорэм кыте-гушылэ. Пшынаом пшынер егъэ-зэрабзэ, пшъашъэм илофхэр

егъэцаклэх... Адыгеим изаслу-женнэ сурэтышлэу Гъуклэ За-мудин иплуаблы, шыклэпшынери нэплээгъум кыэфэх. Шыклэпшы-нэм ибзэпсхэр «кыэдгъэгушы-лэхэ» тшолыгъоу уахътэ кыитэ-кылу. Адыгэмэ ямузыкальнэ ис-кусствэ сурэтышлэр зэригъэгум-экылэрэр исэнэхъатклэ кы-тегъашлэ.

АР-м искусствэхэмклэ изаслу-женнэ лофышлэхъоу, архе-олог цлэрылоу Лэупэккэ Нур-бий исурэтхэм уадэгъушылэ пшолыгъоу охъу. Пшъашъэм, столым клэлъырысхэм, шым,

нэмыклэхэм ясурэтхэм псэ апы-тым фэдэх. Сурэтышлэр куоу мэгушысэ, цыфым шлоу хилъагъорэр сурэтым репхы.

Кыгъэпэгъоным сурэтышлэхэм яшлэныгъэ зынасырэм кытегу-шылэу тэлъытэшъ, тапэклэ рес-публикэм икыэралыгъо гъэп-сыклэ зэрэпытэрэр, лъэпкы-бэ зэрэщыпсэурэр, хэхъоныгъэу тшыхэрэр нэмыклэ лофтхыабзэ-хэм нахъ игъэклотыгъэу кы-цагъэпэгъоу афэтэлэ.

САХЫДЭКЪО Нурбий.
Сурэтхэр кыгъэпэгъоным кыышыхъахыгъэх.

Ныбжык⁷¹лэхэр жъалымыгъэм щыухъумэгъэнхэм пae

Күлэцкйлүхэр япсауныгэкжэ зиягээ къеклошт къек-
тынхэм зэрэщууухумэштхэм фэгэхыгыгээ Федераль-
нэ хэбзэгэуцугээр 2010-рэ илээсым аштэгэаг.
Ац кйүачлэ илэ зыхуугээр 2012-рэ илээсым йюныгёо
мэз ары.

Хэбзэгъууцугъэм мэхъанэшхо ил. Сыда плэмэ джынэс правовой лъапсэ шылагъеп унагъор ыкли зыныбжъ имыкьугъэхэм япсихикэ кьыухъумэу. Ахэр зиягъэ якълъшт къэбарым шыухъумэгъэнхэмклэ джы лэубытыплэ пшлын хэбзэгъууцугъэ шылэ хьугъэ.

Мы юфгыгым ыналэ тет са-
бийхэм яфитыныггэхэр кэуэху-
мэгэнхэмклэ уполномоченнэу
УФ-м и Президент дэж шылэ
Павел Астаховым. Ащ ыпкэ
кыкыкылэ Всероссийскэ инфор-
мационнэ кампаниеу жьалымы-
гэу СМИ-хэм кыатырэн пэуцу-
кыырэр зэхашаггэу мэкубогум
и 1-м кышгеггэжыаггэу Урысы-
нэм шкэлэ. Ар жьалымыгэм,
порнографием, педофилием, зы-
зэракыкызырэм апэшүкөлө

гээпсыгээ. Тэ тиреспублики
ахэм апэуцужырэ Иофтхя-
бзэхэр кыдэзылытэрэ план
цызэхаггэуцааг. Мы ильэсым
иышхьэу мазэ и 26-м аш-
таг. Иофтхябзэхэр 2013 —
2014-рэ ильэсхэм ателытаггэу
гээпсыгээ. Ахэм кыдалытэ
ны-тыхэм ыкли клэлэцкылухэм
апае «Іэнэ хураахэр», семи-
нархэр. Клэлэеджаклохэм дээр,
дэгүр агурьгэлөгнэхэм ахэр
фэлэжыстых. Планым кыде-
лытэ зыныбжэ имыкьуггэхэм
яперсональнэ компьютерху Интернетым
хахьэхэрэм Іахьте-
дзэу модульхэр атыраггэуцон-
ху.

Арэу шытми, мы юфыгыоу сабыим ипсихикэ зэщызыгьякьоу, зыфимытыжэу компьютер джэгуным лъэшэу пыщагэхэм

лоф адэшлэгуй, мыхунуу зөплыхэрэм ащыхумэгуаех. Сыда ломэ нэгэ ны-тыхэм анахи еж сабийхэм компьютернэ техникэм нахыбэ хэшылк фырыл. Еджанлэм кыкыхыжыр сабырмышхээ компьютерым пэтысхэ. Ны-тыхэр унэм имысхэмэ, клээеджаклор шьхафит. Еджэныр нахэ зэрэлофыр, зэплыхэрэм ащыщэу ышкылагээр, имышкылагээр гурагэуагээу щытмэ дэгү. Ау арэуштэу сабыр амыпугэмэ, ежэ зыфаер ышлэшт, зыфаем еплышт.

Зыми емыпхыгээ экспертхэм кыызэралорэмклэ, телевидени-ем икытынхэм сабыим ипси-хикэ иягээ емыклынэу ахэтыр 1 процент нылэп. Мы лофыгом изэшохын нахыбэу зэпхыгээр ны-тыхэр арых. Ахэм ясабий-хэр зыпылын лофтхыабэхэр кыафаугупшысэу, Интернетым пае нахь охтэ маклэ кыафа-гъанэ хьумэ, яклэзэцкылүхэм япсихикэ нахь зыпкэ итыцт, япсауныгээ кыызтенэцт.

Телекъэтынхэр клохэ зыху-
к|э канал пэлчъ къытыредзэ

еплын фитхэм аныбжхэр.
 Гушылэм пае, «12+», «16+»
 ылоу. Ау ахэм кэлэцыкүхэр
 кьагэуцуха? Канахэр зэбла-
 хьухэз, зепльхэзтхэм льыхь-
 хэ зыхьукү янэ-этэхэр ахэм
 альэплъаа? Сыгүгээрэл.

Ыппышэккэ кызырэнчылугагуу,
мы лофым лыпплэнчыл фаер
ны-тыхэр арых. Ау сыда кыы-
тэхүүлэрэр? Сабый цыкы дэ-
дэр экраным зэрэпллырэр, ащ
кылукулыр макэм зерэдэлүрэр
дгъэшлагбоу этэгъахъ. Етланэ
иплэси 3 — 4 горэ зыхыкүклэ,
«мыр тэщ нахы нахъ фэлэз,
ежъ-ежырэу хеганэ ыкы егъэ-
ккосэжы» тэлэшъ, тэгүшлô, тэ-
гъэшлагбо. Ащ тетэу зэрар кье-
зыхышт техникум тэр-тэрэу ар
пыскагъэ тэшлы.

Интернетгүй чынэгьончъ-
нымкӀэ Урысые Гупчэм кызы-
ритырэмкӀэ, ильэси 8 — 9 зы-
ныбжь кӀэлэцӀыкӀухэр ежь-ежьы-
рзу Интернетым ехьэх ыкӀи
къеӀыжых. Ильэс 14 зыныб-
жьу сайтым хахьэрэм ызыны-
кӀор ямыцӀыкӀэгъ е зэрар
япсауныгъ кезыхышт нӀкӀуб-
гъохэм ахэхьэх, яплых, афэ-
тхэх. Мы Гупчэм кызырило-
рэмкӀэ, кӀэлэцӀыкӀоу Интерне-
тым ихьэрэм процент 39-р
порносайтхэм ахэхьэх. процент

19-р жялымыгээ зыхэлъ сценэхэм яплъы, процент 16-р узылэпызыщэрэ джэгүклэхэм арэджэгүх, процент 11-р экстремист ыкi лъэпкэ зэхэдз зышырэ нэкiубгöхэм ахэхэх.

Сайтхэр чылэх зыууккыжы-
ным кыфаджэхэу, ар зэрэ-
пшыщтыр кылуатэу. Гуцылэм
пае, чылэжынуу фэмыем кы-
фалуатэ зызэрэбгээлэжыы-
щтымклэ шыклэ-амал 15 зэрэ-
чылэр. Етлэнэ цыфыр ууккыш-
тмэ, нахь кын ебгээлэгэузе,
зэрэууккыщтыр кылуатэ. Клэлэ
ныбжыккэу ахэм зэ, тло яплы-
хэрэм агу кыхьаштыр унымы,
утымы кээшлэгэуе. Ау хэккыплэр
кээгытыгэшошл. Сыда плөмэ
дунаир Интернет хытыум зэ-
лшиштагь. Еджаплэм игурыт клас-
схэм арысхэми, нахьыжхэр
хэгэккылыр, компьютер ялэн
фаеу алытэ, ар ямылу еджэн-
хэ амылэккыштыр ало.

Мы мафэхэм гушылгэу тшыгээ ны-тыхэм кызыралорэмклэ, Интернетей нелэ унагхыэм янахыбэм ашыбысым. Сабыйхэр аш шыуухуымэнхэр кынэу шыт. Сыда плөмэ ны-тыхэм уахэтэ ялэл, нахыбэрэмклэ ежыхэм зыпары кыарамылуи, «орэрэхатхи, кло ерэллтых» ало. «Сыдэу пшышт? Цыфхэм уахэклыжына? Афэмышэфэу уагэгэлэштэл! Кло цыфхэр зэрэхыу тыхьун!» ало.

СИХЪУ Гошнагъу.

Исэнэхьат рэгушхо

Мулиэт ицкылугъом щегъэ-
жыагъу медицинэм фэщэгъагъ.
Ары гурыт еджапэр кызеухым,
зыдэклоштым бэрэ зыклемыгу-
пшысагъэр. Ыгуклэ хихыгъэ сз-
нэхатыр ылэ кыригъэхъанэу
Ермэлхаблэ дэт медицинэ учи-
лыщм члахъэ, дэгъу дэдэу кье-
ухы, стоматологэу диплом ыы-
гъэу 1969-рэ илъэсым Адыгэ-
кпалэ лофшлэныр щырегажъэ.
А лъэхъаным Адыгэкпалэ ишлын
аублэгъагъ. Унэ цыкыу горэ кы-
раты, врачевнэ участкэм ипашэу
лофшлэныр регажъэ. Унэр зете-
гъэлсыхъэгъагъэп, оборудова-
ниену члэтыгъэр жъыгъэ. Сыма-
джэу цэлучым дэжэ къаклошты-
гъэр бэдэдагъ. Арэу щытм,
Мулиэт ыгу ыгъэклодыгъэп.

— loŋšlěnyr zыщезгъэжэгъ-
гъэ мафэр егъашлэм сшыгупшэ-
жынэнп, — elo Мулиэт, —
цфыфэ сакибинет ипчэ лүтхэр
зыслэгьуклэ, сыгуклэ зыго-
рзуштзэу сыкъэхущтыгъ. Пчэ-
дыжьым щегъэжагыгъэу пчыкхэ
охуфэ гъэпсэф симылзэу,
сыхъхэ къэсынмилэтзэу зыцэ узы-
хэрэм lof адэслагъ.

Шыгало Мулиэт кызырхуу-
хыагээр унэгэо лужоу кьуа-
джем дэсыгыэхэм ашыцыгы.
Зэшыпхууипплырэ зэшитлүрэ
ежхэр хууштыгыэх, ахэм афэ-
шхуафэу Мулиэт этэшыпхуоу
Ххалимэт ипшашэе ыкли ип-
хэрэльфэу Батырбий, заом
хэклэдэгэе Ххисэ илфыгыгэ
адисыгыэх. Зэкэмкли нэгырэ
12-м кышыкклэщтыгыэлп. Хэгэгэу
зоошор кызежэем, заом има-
шо пэхыагэеме ашыцыгы Му-
лиэт этэе Аххымтэч. 1937-рэ
илэсым, зоошор кыемыжэ-
зэ, дзэм ар ашагы. Кьулыкьур
шиххынэу зышыригыгэагээр
Украинэр ары. 1940-рэ илэсым
фин заом шыагы. Киевскэ дзэ
окургым дэгэоу кьулыкьур зэ

Цыфым шу ыльэгүрэ сэнэхатыр зэриггэ-
гьотын, рылэжън амал иэ зыхүрэм, июф-
шлэн насып хегуатэ. Непэ гээзетеджэхэр нэ-
луасэ зыфэсшыхэ сшюигьор Адыгэкьалэ дэт
сымэджэщым цашлэу цылэжьэрэ Ешыгоо Му-
шкет Ахшымтэз ыпхүвр ары.

рэщиыхырэм фэш! шытху тхыл
ыкл! бгэхалхыэу «Значок
снайпера» зыфилорэр кыра-
тыггаг. Лыгэ хэлэу зэо-
шоу кугагэм зэрэхэлэжыагэм
пае Жуковом ыцэкклэ шыт ме-
далыр, юбилейнэ медаль пчыа-
гэ кыфагэгэшшоагэх.

1940-рэ ильээсым ибжыхьэ, фин заом кызыккыжым, Ахьым-тэч Пэнэжыкыкое районымклэ связым илофшлалэ лухы, ильэс пчыагээрэ шылэжыаг. Ащ ыуж Кармалинэ лесничеством лощишлагэ 1956-рэ ильээсым нэс. Хьут Ахьымтэч дунаир зихо-жыгээр 1997-рэ ильээсым имэкьюогуу маз ары. Ильэс 81-рэ ащ ыныбжыыг. Ахьым-тэч илыфгыгэхэу кэзнагэхээр пхьумшырэ кьуитлурэ, адырэ сабыитлоу ыплугэхээр, ышна-хыжэ ыкьуи ышыпхьу ыпхьуи зэклэ гоогу зырыз тыригэхьа-гьэ, щэлэфэ яхьяри ягумэкли адигощыг, агьашлоу дахэуи адышылагэ.

Ахымтэч ишъхэгүсэу Аминэт ильфыгэхэм яплун, яегэ-
джен юфшшо дишагъ. Сэмэр-
кээуа нэбгырихэу ежъ кы-
льфыгэхэм афшъхафэу ил
ышырэ ипхъорэльфырэ яклалэ-
хэу кэнагагэхэр оуиенхэм афэ-
дэу адэпплунхэр? Ашклэ Ами-
нэт кытенагъэ цылэп. Зыми
ахэр фигэныкыуагэхэп, игъом
ыгэшхагэх, ыфэлагэх, еджа-
плэм ыгэкылауагэх ильфыгэх-
хэм афэдэ кьабзэу. Аминэт

«Медаль материнства» зыфилорэм иа I-рэ ыкли ия II-рэ степень зилэхэр кыы-
фагъэшшошагъэх.

Мулиэт илэх шыпхуу нахыы-
клэхэри, ахэми лоф ашлэ, зы-
хэт коллективхэми ащальы-
тэх, ащагашлох. Ау сэ непэ
Мулиэт ахам кыахэзгыэчинэу
зыклэхуугым льяпэс имылэу
щытэп. Мы бзыльфыгыэм игугуу
бэмэ дэгуклэ ашы, ищытхуу
пломэ тефэу альытэ. Исэнэ-
хыат гуахыо хихыу лоф зэри-
шлэрэм гу лымытэн плэыкы-
рэп. Сыхыат пчыагыэу лоф зэри-
шлэщтым еплыырэп. «Тхыауе-
гэпсэу, сипшашь, жыы кыэс-
цэжыыгь» кыраломэ, ежыыр-
клэ ащ нахь льяплэ щымылэу
елытэ.

Ешыгоо Мулиэт сэнэхьатэу хихыгээр шү ельэгъу, зерихъ-
жын шылэп. Етани илофшэн-
клэ теурыклягъэ горэ кыхъ-
фэштэп, зыфегьээр ымыгъэ-
цкляпэу гүлсэфыштэп. Илъэс
45-у лoф зишлэрэм щегъэжа-
гъэу цыфым ипсауныгъэ икъэ-
ухъумэн пылъ. Ащ игугъу да-
хэклэ ымышлэу икабинет кьи-
кължыгъэ цыф улуклэнэп. На-
сыпыг ар ежырклэ. Обще-
ственнэ лoфтхьабзэу коллек-
тивым зерихъэхэрэм сыдигуи
Мулиэт хэны афэхьурэп. Сыдрэ
лъэныкыо фэгъэзагъэми, шьтху
хэлъу ыгъэкълэшт. Ишлэныгъэ
хигъэхьонми дэшъахьырэп, бэ

шэн шлагъор, юфышлэ чаным
ишэн, ильэс пчъагъэхэм дэ-
дзых ежъырклэ хьугъэп.

— Сисэнэхыаткэ цыфхэм сафэмылажьыгэ таджэ ситыс-хыажыны слъэкыштэп, — ело Мулиэт. — Сыццээфэ, сфэльэ-кыфэ сисэнэхыат афэзгьэлэ-жьэшт.

Ильэсыбэхэм кыклоцц Му-
лиэт щытху тхылъу кыраты-
гэр пшы пчагэ мэху. Ильэс
40-м кыкклоцц исэнэхьат чану
зэрэрылэжыагэм фэшл Мулиэт
(офшлэнэм иветаран) зыфилорэ
цлэр кыфагыэшьошаг.

Мулиэтл унэгно дахь ил. Еж фэдэу гьсагьэхэу, еджагьэхэу, лошлэныр шу альэгьоу, цыфэу зыхэтхэм алытэхэу илфыи гьэхэр ылүгүгэх, ылэгьыгэх. Ишьяоу Тимур Мыекьопэ кьэра-лыгьо технологическэ универ-ситетыр кьуулыгь, джы пред-принимателэ лоф ешлэ. Пшэ-шьытлу ил, Асе Краснодар дэт университетым шеджэ, ац кьы-клэпьыклорэ Данэ а кьэлэ дэдэм дэт гимназием шеджэ, я 5-рэ классым ис.

Ипшашэу Маринэ гурыт
еджапэр кыуухыг, унагьо илэу
Адыгэкбалэ шэпсэу, военкома-
тыш лэф шешлэ, пшэшэжыбэ
цыхык кыкэкхуэхуэ. Мафэ го-
рэм Мулиэт дажэ сыкуагэу
ащ ехылыагэу зэхэсхыгэр
зымыушэ шылэ. Бзылфыгэ
хэклотэгытлоу кабинетым кыч-
чэкыжыгыгэхэм зэралштыгэ:

— Олахъм бзыльфыгъэ юфышэ дэгъум. Къыпфишэшъуцтым зы цыклагъэ горэ фишлынэп, угу къыдэзыщэен фэшъхаф гушыгъэ ыжэ къыдэклынэп, ыгъэхэм узыр пхашы.

Джары Ешыгоо Мулиэт цыфхэм зэрашээрэр, коллективэу зыхэтэм зэрилытэрэр. Ащ фэдэ юфшылэ хьалэлым идахэ плоныр, цыфхэм зэлябгьэшлэ-ныр тефэ, епэсыгь, кьылэжыгыгь.

ХЬОДЭ Сэфэр.
Сурэтым итыр: **Ешыгоо Му-
лиэт.**

Нэклимазэм тэри тежагъ

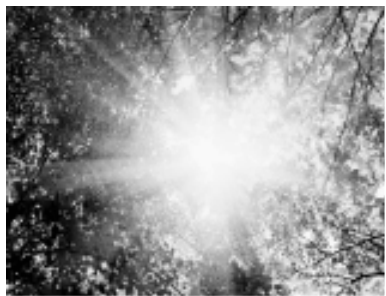
Синанэ кызырлытэрэмклэ, мыбжыхэ нэклимазэр, гъэрэкло елытыгъэмэ, тхьамэфитлу фэдизклэ нахь класэу къэкыуагъэу ары. Ар къэсыфэклэ пэппла-гъэхэр мээ псаурэ зынакышты инхэм язакъоп. Тэ, шъэожьы-хэми, тшыабэ дашлэу къэнэжы-гъэр къэтлытэщтыгъэ. Хьау, тэ тынакынуу тыфаеклэ арэл. Тыгуклэ ащ тыфэзыкыудирэр шъхьафы, а мазэм кыкклоцл хэт иунагъуи тэ ренэу тызыклэ-хьопсырэ лэшлэу-лэшлэхэр, шхын клэщыгъохэр зэрэщызэрахьашт-хэр, мэфэку пчыхъэ къэси жьамэ зэрагъэуштыр ары. Сыда плэмэ тэри ахэм хэны тызэ-рафэмыхуштыр тэшлэ. Ау а пстэумэ ямызакъоу сэ мызы-гъэгурэ нэклимазэм сызэгутэу сызыклежэгъэр, Амзанэрэ Кэ-льанэрэ блэкыгъэ илъэсхэм зэрашыштыгъэм фэдэу, джы-ри пчыхъэрэ Тхьэм елъэлхэзэ чылэр къахлэхэ зыхьуклэ, сэри гъусэ сашынуу кысалощты-гъэшлэ ары. Джащыгъум унагъоу зыдэжъ лухъэхэрэм лэшлэу-лэшлэхэр, ахъэжъгъэхэр къараты-хэшъ, зэфагошчыжы, етланэ шъхьадж жъгъэу кытефэжы-гъэмклэ тучаным щэфакло ма-клох.

Сэри ахэм къадэсылэжырэ ахъэр сгыгъэу титучан сыкло-нуу сыфай. Ащ тес тучантес лэежым пытаклэ симышлэу кышыхъуагъэти арын фай Тусэ картыхэ гъэрэкло тызе-гъаклом, сомиштыр зыкысшуды-шхыгъагъэр. Джы къэсщэфы-штым ыусэ зы чапычи къэсы-мыгъэхъоу ащ естынышъ, ыло-жыштыр ымышлэу къэзгъэнэшт. Ары шъхьай, дунаир сэ кысэ-гуауу кысшлэшлэ. Бжыхэр клэлэцлыкы гыринэм фэдэу кытыгъэлъэгъуным нэмыкл гухэл имыл плонэу нахьыбэрэм-клэ къэщы, жьыбгъэ лаери гуауу къепщэшъ, ащ тыхагъа-хъэрэп.

Синанэрэ ситатэрэ афэдэу сшыпхунахыжъхэми фаеу анэкли. Ау Тусэрэ Сусэрэ еджэным «зэрэпыгъэнагъэхэм-клэ» кынуу ателымрэ аныбж джыри зэрымкыгъэмрэ ялы-тыгъэу Тхьэм дао къафимы-шынэу елытэшъ, ахэр хигъэла-жыхэ шлоигъоу синанэ яушыеу кыхэклы шъхьай. Ау ежыхэр тыраубытагъэм теклыгохэрэп. Сэ сяплы къэси тлум язи зэ-хьоклыгъэ гори яслъэгъулэ-рэпышъ, синани ситати ащ фэдизэу зыкыфэгумэкыхэрэр кызыгурылон спъэкирэрэп. Адрэ-хэм зызыкырагъанэрэр дэгъоу сэшлэ, япшъэшъэгъухэм ашы-хэми — Шэрэлыкыо и Сурэ-хьанэу Мауццэклэ заджэхэрэм, иунатэ и Люси, Шъэукарэ и Тэмари — апэрэ мафэм нэ-кыр зэраубытыгъэу джыри алы-гъышъ ары. Атлупшыжынклы сыгугъэрэп, зы сэрашы блара-мыгъэгъэклэу афэгумэкыпэхэзэ клэщыгъо горэхэмклэ зэрагъа-шэхэрэм сицыхъэ тельышъ. Сыда зыпкклэ, ежъ синани ыпэ илъ мэфэ кыхъэхэр зэринэкли-штыр щыгъупшэжыгъэм фэдэу мыдрэ сшыпхунахыжъхэм атегулыхьапэхэ къазэрэдекло-кырэр сэлъэгъу. Тусэ Нэнау дэжъ джы зэрэщызэпыттым пае кымыгъанэу, ежъ синанэ ыгъэхъазырыгъэм щыщ ышна-хыжъ дэжъ зыхьыклэ, адрэр нахьыбэрэмклэ кызыдешъ, къэ-

мыклоу кызышчыхэкырэмэ Нэ-нау сэрашыр дыригъэшынэу пыл.

Амзани ахэм задишлэу ылозэ ынэклинуу рихъухъэгъагъ. Мы мэээ лъаплэу Тхьэм узэрэфэ-шпыпкыэр кызырзуушыхъаты-нуу синанэ ылытэрэр кызы-благъэм, ащ нэмыкырэ гугъу

гъэба нэфшъэгъо чые лэшлэм зыхэмыгъэныгъэмэ», — кы-рилозэ ар синанэ ланэм зыды-пигъэтысхыи, шлоу ыгъэшхагъ. Ау сэ сызэрэнэугеу дэдэу хъугъэ, апэрэ мафэм ищэджа-гъо нэс нылэп нэклир зэрилы-гъыгъэр. Пчэдыжым Кэлян джэгуагло дежъагъэти, зэри-нэклирэри сшъхъэ илыжы-гъэп. Нэшхуантлэрэ сэрырэ къэзэрэчыхъэ-къэзэрэфэклым тыхъэтызэ уахътэр зэрэкуагъэ-ри тымышлэу синанэ щэджа-гъуашхэ тигъэшынэу кызы-тэджэм, ежъ Амзанэ ланэм зыпидзэгъагъ. Ащ гъэмэфэ пщэрыхьалэм тэ тызэрихъа-гъэри ымыльэгъурэм фэдэу,

гъэу ыкыуачлэ икыугъэп. Ащ хъарамыгъэ лоф хэлыгъэпышъ, гунахъэ кыхэкыштытэп, Тхьэ-ми гуао кыфишлыштэп.

— Нэклимазэр сыда зыклэ-лъаплэр? — умэлаклэу узыхъэ-тын фэе мафэхэр зыклэбгъэ-лъэплэнхэ фаер кызыгурымылоу сеупчы.

— Унэклиным кыкырэр зы-горэм икыинихъагъу о пшъхъэ-клэ пщэчыныр, зэхэшыкыныгъэ ащ фыуилэныр ары. — Быс-лымэн диныр зыкыабылэу зы-лэжыхэрэ цыфхэмклэ нэкли-ри, нэмазыри ушэтыплэ шъхъа-лэхэу Алахьталэм кыгъэнэфа-гъэмэ ашышчы джары ахэр зыклэлаплэхэри, сишъэожьых,

гъом кысылыкылоты, сыкызызэ-рихыжыштыгъэр дэгъоу къэ-сэшлэжы.

— Амзанэ фэдэу ори «мэ-щытыжыыр» ара узыщеджэ-щтыгъэр, — а чырбыш унэ-жым тигъунэгъу Мэджыдэ кино сызшыригъэпллыгъагъэм ыуж сыгу пэблагъэу щытышъ, зэклэ дэгъугъэу къуаджэм дэхъухъэ-рэр ащ епхыгъэнэу сыфаеу си-нанэ сеупчы.

— Ары, сишъаох, Шэуджэн Тембот иегъэ чырбыш униплы-мэ язэу мэщытыр зычлэтыгъэр ары сызыщеджэгъэр. Хабзэм аихыгъэу тиелъэсиплэ еджаплэ кышыцэуахыгъэхагъ сэ ащ сызычлахъэм.

— Ащыгъум клэлэегъэджэ шъыпкыэхэр щылагъэхэпти, ефэндхэм шъурагъаджэщтыгъ, арба? — сшынахыжъ зыго-рэ ышлэ фэдэу зыкыгъэла-гъо шлоигъу.

— Тэ тезыгъаджэщтыгъэхэр мыклэлэегъэджэ шъыпкыэхэу кышъозыуагъэр хэтми инэу хэукъо.

— Ары шъхъае, ефэнды-гъэхэба ахэр? — Амзанэ ило теклынуу фаеп. Ащ фэдэу зы-зыкыригъанэрэм сегуцафэ. Нахьыпэклэ ефэндхэм анэмыкл цыфхэр зымы рамыгъаджэ-щтыгъэхэу Кэлянэ школым кышырауагъэу зымафэ ащ кызырэфыуатэщтыгъэр ыгу къэкыжыгъэн фай.

— Кыжыгурылонэу сызы-фаер, сиклэлэцлыкы, дунаим шашлэрэ-щагъэпсырэ хьалэмэ-тыехэр Тхьэм илэмырклэ цыф еджэгъэшхохэм къазэрапкы-рыкырэр ары. Хэт сид ыла-гъэм, сэ сезыгъэджагъэхэри зынахъ гъэсэгъэшхо адыгэ шъо-лырым имысыгъэхэм ашышчы! Ары, ахэр еджэгъэшхуагъэх, зэклэ плэми хъунэу ефэндыгъэх. Ау ащ ыгъэцлыкыхэрэп, шъып-къэгъэшхо зэрэкълэу гъэр кье-ушыхъатышъ, нахъ шъхъэклэ-фэныгъэ ин зыфыуагъэшлы нахъ. Муары Хьамыхъуко Хьу-сен-ефэнджи Тхьэм фэшъып-къэу къэтэджи, ащ инэшлуклэ шлэныгъэ инхэр кызылэклигъэ-хьанхэ ыпэкыгъэ, кызыхэклы-гъэ лъэпкыым ыпсэ хэтлагъэти, зэклэ адыгэхэр еджэным инэф фэщэгъэнхэм нэмыкырэ гугъуи илагъэп. Ар мэкъэ лъэшклэ лъэп-кыым къеджэщтыгъэ:

**«Емыджэныгъэу,
мыгъэсэнныгъэу,
Акылы щымылэр —
тидины хьакъэу
Къэло-ложыныр
щэтэжыгъэгъэти,
Къурланым итым
тырыжыгъэлажъ,

Зыларэ цыфым,
сидэу гъэшлэгъоны —
Нахьыбэ цыфыр
джэгогъу фэхъу.
Цыфым ынапшъэ
хъулэу зэсагъэм
Тегбэкыныгъэр
хьылышхо мэхъу.**

**Алахыи иныр
зышлэшъы хъугъэр
Акылыклэ джаклом
гъусэ фэрэхъу.
Зым игунахыр
зым тырихыныр,
Ымылэжыгъэр
къаимэты мафэм
Ыгъотыжынуу
Къурланым итэу
Зышлэрэ цыфым
кытерэлэуат»
(Джыри кыкылыштытэп).**

ХЪУРМЭ Хьусен

Тиурам тыгъэр кыышчыкыоклы

Романым иятлонэрэ тхыль щыщ пычыгъохэр

илэжыгъэп. Синани ситати ар ашлэш зэрэмыхъурэм пае ды-рагъаштэ фэдэу зашыштыгъэ нахъ, ащи ынэклин фаеу ралоу зыкли зэхэсхыгъэп. Сэри си-цыхъэ тельыгъэп сшынахыжъ мэфэ реным мышхэу ыкли псы емышъоу хэтышъунэу. Ар зан-клэу зэрэслорэр ыгу римыхъэу сыкызыэпитуштыгъэ. Сыкы-зыпкырыкыштыгъэр сэ ар зэр-эсфэмылэкыштыр, синанэ тызигъашхэрэм ыуж бацэ те-мышлэзэ сыкъэмэлэклэжъэу есэ-гъажэшъ, сид сапэ кыфэмэ зэдэсыдзэнэу пщэрыхьалэм сызэрэчъэрэр ары. Ежыи сауж зыкыригъэнагъэу къэсшлэжы-рэп. Ар ыгу къэзгъэкыжынууи сыпылыгъ.

— Нэклимазэр зыубытыгъэ-хэр агу кыпылладэхэ къэ-си шхэнхэу щытэп, — есло-щтыгъ ащ.

— Зынакыхэрэм сэраш зы-кылашлэу сыда кыпшлэшлэ-рэр? Ахэр клэщыгъо закълэ дэгъоу машхэхэш ары псыфа-ли, мэлакли мылэхэу пчы-хъэм тыгъэр кьохъажыфэхэ-клэ зэуи къащымыхъоу зы-кырахырэп, — ежыым кыси-ложыштыгъ.

Нэклимазэм иапэрэ нэфшъа-гъом ежыи синанэдхэм сэ-реш адишлыгъагъ. Хьау, ащ ри-гъэнэкли шлоигъоу зи къеджа-гъэп. Сабым сабыл илоф алуи, Амзанэ ылоштыгъэхэр синани, ситати ашъхъэ раубытэгъа-гъэхэпын фай, игугъуи амышлэу ежыхэри сшыпхунахыжъхэри къэтэджи, ланэм пэтлысхъагъэ-хэ кьодыеу мыдрэ сшынахы-жыи ынэхэр ылотыхэзэ, ахэхъэ-гъагъ. Сэри лыбжырымэ лэшлэу сикласэр спэклоцл из къэхъу-гъэу сыкъэушчыгъэти, сытэджи сшлоигъуагъ, ау умынэклиштыгъэу сэрашыр пшыныр гунахъэу кысшыхъуагъэти, сытэджыгъэп. Амзанэ джы зышъхъашытыгъэ-хэм ашлэш хъугъагъэклэ энэ-гуагъо ежыи ынэклипэнэу гухэл пытэ зэришлыгъэр ыкли «о пфэнэклинууа, нахьышлэ-

шлоу рифэкызэ, щыпсыр кы-луигъэкылотыгъэу, чэт копкы-шом пышыхъаштыгъ. Джащы-гъум сшъхъэ кьеожыи, сэраш ышыгъагъэмэ джы ащ ынэклин зэрэфаер, сыкъэкууагъ:

— Ей, плшэрэ сыда, о ушхэ хъуштып!

Сигушылэхэм амыгъэгумэкы-шхоу фэмыфэу ынаплэхэр кы-лэхти, мыгумэкыхэу кысшлэ-лагъ. Етланэ мэкъэ рэхъатклэ кылуагъ:

— Сыда?

— Сэраш пшыгъэ, унэклин фаеш ары!

— Сынэкли шлоигъуагъэти арба сэраш зыклэсшыгъэр...

— Адэ сыда зыклэмынэ-кырэр?

— Кэлянэрэ сэрырэ тыдже-гузэ сыкъэмэлэклэжыгъэмэ сэ силажъа?

— Ащ фэдэ мэхъау? — си-нанэ фэгъулэзэ сэрашэу ригъэ-шыгъэр хьаулые зэрэхъугъэр сыгу кьео.

— Мыхъумэ къэпшлэшт о нэклир убыти, зэ еплэи, — ащ фэдизэу зызэрэпызгъэна-гъэр ыгу кьеоу сшынахыжъ кыселожыи. Ау сэ сфэмынэ-кынуу зэрэтесыубытэгъахэм пае, ащклэ зысыушэтыныр ищы-кылагъэуи спытэрэпышъ, игушылэ гуауи сигъапэрэп. Сшлэнэу сы-зыфэегъэ закъор, диныр дже-гуальэу шымытэу, ащ узэрэ-фаеу удзэекло зэрэмыхъуштыр, джы Амзанэ ышлагъэр ащ зэр-эпэшлуклорэр сшъхъэ кьеоу-гъэу, кыфыхэкын ыпэкыштыр ары ыкли тлорэр зэхэзымыхы-рэм фэдэу зи кьэзымылорэ синанэ сеупчы:

— Ауштыгъу Амзанэ диным зэрэдзэекылауагъэмклэ Тхьэр кы-фэгубжыштытэп?

— Пшынахыжъ диным ры-джэгуклэ арэп ауштыгъу зыкли-шлагъэр. Ыгуклэ шлокыабылэу непэрэ дин мэфэ лъаплэу нэкли-мазэм псапэ кышчыгъахъэ шлоигъоти, ынэклинуу ары зы-фэагъэр. Шъхъае, джыри ныбжэ маклэ илэти, ежъ зэрэшлоигъуа-

джэуапыр тлэми кызырэтфэ-гъэхыгъэр кытыгъашлэу ащ кырегъахъэ. — Диныр — къэбзэныгъ! Диныр плыгъы хъумэ, умыкыабзэ хъуштытэп. Ащ кыкырэр пкышышлэ закълэ укъэбзэн кьодыер арэп. Джащ диштэу угукли укъэбзэн фае. Умыкыабзэуи нэмаз пшыштытэп. Зыгуклэ, зыакылыклэ диныр зыкыабылыр ары диным тегъэ-псыхъагъэу псэурэри. Ащ фэдэу ухъуным пае уеджэн ыкли бэ зэбгъэшлэн фае.

— Джыри ины мыхъугъэхэ-ри ард? — Амзанэ иджагъор а еджэныр арышъ, ежыым за-кыхырымыгъэуытэ зэрэшлои-гъор мыгъуащэу еупчы.

— Цыкылухэзэ арба ины хъу-гъэ пстэуми ашлэрэм яублаплэр.

— Ори ара?

— Ары адэ.

— Ащыгъум тхьапша уныб-жыгъэр, сэ усфэдызыгъа? — Сшынахыжъ синанэ ыуж икырэрэп.

— Сэ илъэсибл сыныбжыгъэ сятэ Хьакымафэ еджаплэм сы-зычлэгъахъэм. Илъэс щэклэти, сыныбжы икыугъэклэ аригъэ-тхыгъагъ. Губзыгъэу, ыпэклэ плъэшъоу щытыгъ, унагъомклэ лъфыгъэ анахыкылау илагъэм гъэсэнныгъэ горэ лэклэлъ хъу-нэу клэхъопсыштыгъэ. Ащ пае бэрэ кысэушъыштыгъ еджэ-ным сегугъунэу, десэхэр дэгъоу зэзгъэшлэнхэу. Ащ фэдизэу зыклэгулэщтыгъэр кызызгурыло-гъагъэр гъэблэшхо мыгъор кы-зэклор ары. Тлэку нахъ мыхъу-ми еджагъэу къуаджэм дэсы-гъэр мэклагъэ. Сэ нахыжъ-мэ алуагъэм ублэкли хъуштытэу зэрэсымышлэщтыгъэр арыштын, еджэныр зыкли кысфэкыны-гъэп. Сигукыэкыжъ анахъ нэф-мэ ащыш шынахыжыпплэу си-лагъэхэри тым фэдэу кызырэ-стегулыхъаштыгъэхэр. Сэц нахы илъэситлуклэ нахыжыгъэ Ра-рыхъум ыпэ итыгъэ Лалыу шы-пллэм сыдигъэтысхъэти, пчэ-дыжъ къэси еджаплэм сызэ-рихыштыгъэр, етланэ щэджа-

Зыми фэмыдэ мэфэкI

Адыгэ шъуашэм и Мафэ яцэнэрэу Мыекъуапэ шагъэмэфэкIыгъ. Тиансамблэ цIэрылоу «Налмэ-сым» и Унэ шыклогъэ зэхахъэм Адыгеим ихэбзэ къулыкъушIэхэр, лъэпкъ искусствэр зышлогъэшIэ-гъонхэу республикэм шыпсэхэрэр, Търкуем, Израиль, Сирием, Иорданием, Санкт-Петербург, Москва, Урысыем инэмыкI шъолъырхэм кIары-кIыгъэхэр, культурэм илофышIэхэр, еджакIохэр хэлэжъагъэх.

Тиреспубликэ и Адыгэ Хасэрэ кIэралыгъо Академическэ ансамблэу «Налмэсым» пчы-хъэзэхэхэр дэгъоу зэхачэным фэшI Адыгэ Республикэм культу-рэмкIэ и Министерствэрэ АР-м лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб кIэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъу-хэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кIэбар жъугъэм иамалхэм-кIэ и Комитетрэ Iэпылэгъу кIа-фэхъугъэх.

Пчыхъэзэхэхэр «Нартхэр» зы-филорэ къашъомкIэ «Налмэсым» кыизэлуйхыгъ. Лъэпкъ шIэжъым итарихъ артистхэм искусствэм иамалхэмкIэ кыралотыкIызэ, адыгэ шъуашэм ыныбжэ илъэс мин пчъагъэ зэрэхъурэм гу-лыуагъатэ. Адыгэ Республикэм инароуднэ артистэу Сиху Стани-славрэ Адыгеим изаслуженнэ артисткэу АфэшIэгъо Фаинэрэ

мэфэкI зэхахъэр бзитIукIэ зэра-щэзэ, адыгэ шъуашэр тильэпкъ кыизэрэдэхъугъэр хагъэунэфы-кIыгъ. ШыIэныгъэм хэхъухъэрэ зэхъокIыныгъэхэм ялътыгъэу шъуашэм хэхъоныгъэхэр фашы-щтыгъэх. Адыгэ шъуашэм идэха-гъэ зэрэхэхъорэр тимыльэпкъэ-гъухэу тызылукIагъэмэ шъхъэи-хыгъэу кIалощтыгъ.

Тиреспубликэ иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхъа-матэу Бэгъушъэ Адам зэха-хэм хэлэжъэрэмэ кIафэгъушIуагъ. Адыгэ шъуашэр тикультурэ зыгъэ-дахэрэмэ зэрэщыщыр, адыгэмэ шэн-хэбзэ дэгъоу ахэлъыгъэхэм ащыщхэр адыгэ шъуашэм зэрэ-хэхъагъэхэр, тимыльэпкъэгъухэм адыгэ шъуашэр зыщальагъэу зэ-рэпсэххэрэр А. Бэгъушъэм кы-Iотагъ.

Адыгэ шъуашэм и Мафэ дунэе

мэфэкI зэрэхъугъэм А. Бэгъу-шъэр рыгушхозэ, адыгабзэр, адыгэ культурэр тапэки кIэ-тыухъумэнхэу, нахъышIум тыфэ-клонэу зэхахъэм хэлэжъэхэрэм афилуагъ.

Къэгъэлъэгъонхэр

Адыгэ шъуашэхэм якъэгъэлъэ-гъон зэрэзэхашагъэр дунэе зэлу-кIэгъухэм сэр-сэрэу язгъэпшагъ. СурэтышI-модельер цIэрылоу СтIа-шъу Юрэ адыгэ шъуашэу ышIы-гъэмэ ащыщхэу тиартистхэм пчэ-гум кыишагъэлъэгъуагъэхэм псэ апытэу зылытагъэхэм адетэгъа-штэ. Адыгэ Республикэм, мамыр-ныгъэм игъэпытэн, амазонкэхэм, нэмыкIхэм афэгъэхыгъэхэм ду-наим шызэхашэрэ къэгъэлъэгъон-хэр кIагъэдэхэштэу тэлытэ.

Мыекъопэ кIэралыгъо техно-логическэ университетым, кол-леджхэм, нэмыкIхэм ащашыгъэ лъэпкъ шъуашэхэри пчыхъэзэ-хэхэм шытлэгъугъэх. Тхъаегъэ-псэх. ЗэкIэми мэфэкIыр кIагъэ-дэхагъ.

**«Сэламыр»,
«Шыгъыжъыер»,
«Казачатэр»,
«Гунэсыр»...**

«Налмэсыр» икIашъохэмкIи, еплъыкIэу фытиIэмкIи кIахэщы-щтыгъ. Арэу щытми, нэмыкI твор-ческэ купхэм мэфэкIыр кыизэ-рагъэбаигъэр кыихэтэгъэщы. «Шы-гъыжъыем» хэтхэр джыри цы-кIух, микрофоным лъыIэсыхэрэп. Ар ежъхэми зыдашIэжъыизэ усэхэм кIяджэх, кIэшлыгъохэр кIагъэлъа-гъох. АдыгэкIалэ кыкIыгъэ «Гу-

насым» лъэпкъ кIашъор кыизэри-шыгъэр зымыуасэ щыIэп.

«Казачатэм» тызыщыпсэурэ шъолъырым идэхагъэ ехыплэгъэ оредэу кылуагъэм бэрэ уедэлү-гъэми уезэщыштэп. Искусствэ лъагэм зэрэлыIэсыгъэхэр еджа-кIоу хэтмэ кIаушыхъаты. ЗэкIош-ныгъэр агъэпытэзэ искусствэм зэрэфэлажъэхэрэр тинэрылэгъу. Барцо Руслъан ипчына тедэлүзэ, кIэлэеджакIохэу оредышъом де-зыгъаштэхэрэр зэрэуджыхэрэр зыплэгъукIэ, адыгэ шъуашэм имэфэкI имэхъанэ нахъ псынIкIэу кыбгъурылошт. КIэлэцIыкIухэр нэ-гушIохэу кIэшлэх, шъуашэм идэ-хагъэ кIагъэлъагъо.

ЕплъыкIэхэр

— МэфэкIыр сIлогъэшIэгъон кIодыеп, — кIэлуатэ шIэныгъэ-лэжъэу Мамый Руслъан. — Ти-щылакIэ зэу щыщ хъугъэ. Адыгэ шъуашэм имэфэкI теплэызэ, адыгэ дунаим тыхашэжъыгъ. Ащ тыщы-кIэу бэрэ кыыхэкIы. Сэ ащ фэдэ зэхахъэхэр нахъыбэрэ тилэнхэу сыфай. Лъэпкъ баеу, тикIашъуи, тигупшыси, тизэхэтыкIи дунаим щызэлъашагъэхэу тызэрэщытыр адыгэ шъуашэм имэфэкI кыте-гъэшIэжъы.

— Адыгэ Хасэр кIэщакIо зы-фэхъугъэ мэфэкIыр яцэнэрэу хэдгъэунэфыкIызэ, лъэпкъым зи-ужыжъынымыкIэ лъэбэкIушIухэр тэшIых, — еIо бзэхэр зыщызэра-гъэшIэрэ гупчэу «Активым» ипа-щэу Едыдж Мэмэт. — Залым зэрэщытетхагъэу, зэрэ Кавка-зэу адыгэ шъуашэр зыщылъагъ. Лъэпкъхэр ащ зэпэблагъэ ешIых. Адыгэ шъуашэм идэхагъэ, ыIпа-псэ куоу зэрэкIуагъэр мэфэкIым кIегъэлъагъо. МэфэкIым хэлэ-жъагъэмэ тафэраз.

— ТикIалэхэм агу кыIэтэу адыгэ шъуашэр непэ ащыгъ. Адыгэм икIашъохэмкIэ шъуашэр зэриер кIегъэлъагъо. Тишъуашэ зыщызылэгъэ лъэпкъхэми тагъэ-лъапIэу сэлъытэ, — кытылуагъ БолэкIо Аслъан.

Пшэщэзэ ныбжыкIэхэу Хъупэ Рузанэрэ ТэргъукIо Дианэрэ мэфэкIыр ащымыгъупшэжъыщтэу алытэ. Адыгэ шъуашэм фэгъэ-хыгъэ оредхэр кIэзылуагъэхэм — БеданэкIо Замирэ, Хъапышт Ренатэ, адыгэ джэгур зезышагъэ-хэм, кIэшъуакIохэм, «Налмэсым» ихудожественнэ пащэу Хъоджэ Аслъан, зэкIэ зилахышIу хэзы-шыхъагъэмэ гъэзетымкIэ «Тхъа-шъуегъэлпсэу» ятIожъы тIлоигъу. Шъолпсэу, Тхъэм бэгъашIэ шъуешI.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ
Республикэм лъэпкъ
IофхэмкIэ, IэкIыб
кIэралхэм
ащыпсэурэ
тильэпкъэгъухэм
адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи кIэбар
жъугъэм
иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шъхъаIэр
ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шъхъаIэм
иапэрэ гуадзэр
МЭШЛЭКЪО
Саид**

**ПшэздэкIыжъ
зыхъырэ
секретары**

**НЭПШЭКЪУЙ
Заур**

**Редакциер
зыдэшыIэр:
385000,
кI. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.**

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъаIэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшэздэкIыжъ зы-
хъырэ секретары:
52-16-77.

**E-mail:
adygvoice@mail.ru**

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чIыпIэ гъэлоры-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кI. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4000
Индексхэр
52161
52162
Зак. 3291**

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыгъ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

